

วารสาร

อันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ISSN 1685-8034 ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๓

คล้ายทุกขได้
ด้วยพระบารมี

บทบรรณาธิการ

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ บัดนี้ได้ก้าวเข้าสู่ปีที่ ๘ คณะบรรณาธิการได้พยายามปรับปรุง ทั้งในส่วนของเนื้อหาและระยะเวลาในการจัดพิมพ์ให้แล้วเสร็จทันตามกำหนดเวลา และเป้าหมายที่กำหนดไว้แต่ปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย ทำให้การผลิตวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ผ่านมานั้น มีความล่าช้า ทั้งนี้คณะบรรณาธิการต้องกราบขอภัยมา ณ ที่นี้ด้วย คณะบรรณาธิการได้พยายามหาแนวทางในการแก้ไข และเร่งดำเนินการอย่างเต็มที่ โดยในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริยังคงเน้นความรู้และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากแนวพระราชดำริในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ โดยคณะบรรณาธิการต้องการที่จะให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมทุกด้านที่มีความถูกต้องสมบูรณ์พร้อมทั้งนำเสนอเรื่องราวที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าสมดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งมั่นที่จะทุ่มเทพระราชทานความช่วยเหลือให้แก่ราษฎรได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อสร้างประโยชน์สุขให้กับพสกนิกรทั่วทุกภูมิภาคบนผืนแผ่นดินไทยให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืนตลอดไป

ดังนั้นในปี (๒๕๕๓) คณะบรรณาธิการได้รวบรวมเรื่องราวเนื้อหาที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนมานำเสนอในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบถ้วน โดยฉบับนี้จะเป็นการนำเสนอในกรอบความคิดของ **“คล้ายทุกซัดด้วยพระบารมี”** โดยได้นำผลสำเร็จจากการขยายผลตามแนวพระราชดำริไปสู่ประเทศเลโซโท ซึ่งสามารถติดตามอ่านได้ในคอลัมน์บทความพิเศษเรื่อง **“๕ คำถาม..ที่..เลโซโท”** และที่ขาดไม่ได้คือ แนะนำโครงการซึ่งเป็นโครงการล่าสุดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยโสมง เพื่อช่วยเหลือราษฎรชาวจังหวัดปราจีนบุรีโดยได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังในปี ในแนะนำโครงการ **“ขบไล่ความแห้งแล้ง...ที่ห้วยโสมง”** แม้กระทั่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สูงของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ เรื่องราวความสุขของราษฎรในคอลัมน์ประชาสัมพันธ์เรื่อง **“สถานีแห่งความสุขและรอยยิ้มที่ภูพยัคฆ์”** และ **“๑๙ ผลสำเร็จจากภูพาน”** ที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร มาให้ได้รับทราบโดยทั่วกันว่าในวันนี้ภูพานมีทางออกมากมายให้กับราษฎรได้เรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น ทั้งหมดทั้งมวลล้วนมาจากการมุ่งมั่นทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนองพระราชดำริและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยมีสำนักงาน กปร. ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานซึ่งมีจุดกำเนิดอย่างไรนั้นติดตามได้จากคอลัมน์ **ในความจริงของ อาจารย์เสนาะ อุณากร** และยังมีเรื่องราวดี ๆ อีกมากมาย ทุกท่านจะได้รับความรู้อย่างเต็มเปี่ยมจากทุกคอลัมน์ในวารสารฯ ฉบับนี้

สำหรับวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับที่ ๒ นั้นจะเป็นการเผยแพร่ผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีอย่างไรบ้างและใครหรือหน่วยงานไหนบ้างที่ได้นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จอันเป็นการสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างสมบูรณ์

“...อันนี้ก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะว่าถ้าเขาจำได้ว่าเป็นผู้พิพากษาที่ต้องรักษาความยุติธรรมของประเทศ พวกที่หวังพึ่งความยุติธรรมของท่าน ก็จะต้องเห็นความยุติธรรมความศักดิ์สิทธิ์ของศาล. คือหมายความว่า มีความหวังว่าในประเทศมีความยุติธรรม ในประเทศมีผู้ที่รักษาความยุติธรรม. ฉะนั้น ท่านจะต้องรักษาความยุติธรรมนี้ทุกเมื่อ ในหน้าที่และนอกหน้าที่จนกระทั่งชีวิตจะหาไม่ เพราะว่าคนเขานับถือศาล ซึ่งเป็นของที่ดีของประเทศ ที่เมืองไทยมีศาล แล้วคนหวังในความยุติธรรม. ถ้าเขารู้ว่ามีความยุติธรรมในประเทศ จะเป็นคนดีหรือว่าคนไม่ดี แต่เขาจะต้องรู้ว่ามีความหวังกัน หวังในประเทศว่ามีความยุติธรรม. ฉะนั้น ท่านต้องเป็นผู้รักษาความยุติธรรม ทำหน้าที่ เป็นของดีทุกเมื่อ ประเทศชาติก็จะมีความหวังที่จะมีความเรียบร้อย. แม้จะโจรผู้ร้ายก็หวังความยุติธรรม. ผู้ที่มีจิตใจที่ไม่ทำอะไรที่เรียบร้อยที่ดี เขาก็จะทำดีขึ้น ดีกว่าที่จะไม่มีเครื่องหมายของความยุติธรรม ...”

พระราชดำรัสในโอกาสที่ประธานศาลฎีกา นำผู้พิพากษาประจำศาล สำนักงานศาลยุติธรรม
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ ห้องประชุม ชั้น ๑๔ อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราช
วันจันทร์ที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๒ มกราคม ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยมี นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. นายโกวิทย์ เพ่งวณิชย์ รองเลขาธิการ กปร. และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ มีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก (สาขาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์ห้วยโสภ) บ้านโป่งลึก อำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๕ ไร่ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นก่อนวัยเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียนทั้งหมด ๑๗๗ คน เป็นเด็กก่อนวัยเรียน ๕๒ คน ระดับประถมศึกษา ๑๒๕ คน เป็นชาย ๑๐๐ คน หญิง

๗๗ คน มีครูตำรวจตระเวนชายแดน ๗ นาย บุคคลภายนอก ทำหน้าที่ครูช่วยสอน จำนวน ๒ คน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสก

อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เริ่มก่อสร้างเมื่อปี ๒๕๒๗ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของราษฎร และจัดตั้งเป็นโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ปัจจุบันจัดให้มีการศึกษา ชั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ระดับชั้น เด็กก่อนวัยเรียน ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียน ๒๒๓ คน แยกเป็นเด็กก่อนวัยเรียน ๔๙ คน ประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ จำนวน ๑๗๔ คน เป็นชาย ๑๐๙ คน หญิง ๑๑๔ คน ครู ตชด. ๙ นาย ผู้ดูแลเด็กเล็ก ๒ คน ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับตำรวจตระเวนชายแดน และคณะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สรุปความว่า

๑) ควรพิจารณาจัดการและปรับปรุงพื้นที่พร้อมระบบน้ำ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกเพิ่มเติม นักเรียนจะได้มีพืชผักเพียงพอต่อการประกอบอาหารกลางวัน

๒) ในช่วงฤดูฝนทางโรงเรียนจะปลูกพืชไม่ได้เนื่องจากน้ำท่วมขัง ควรพิจารณาแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังบริเวณแปลงที่ใช้ในการเพาะปลูก เพื่อให้ น้ำระบายได้สะดวก

วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมและติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๔ แห่ง ประกอบด้วย

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านย่านซื่อ ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จัดตั้งเมื่อปี ๒๕๒๙ ปัจจุบันมีนักเรียนรวมทั้งสิ้น ๖๕ คน เป็นนักเรียนก่อนประถมศึกษา จำนวน ๑๕ คน ระดับประถมศึกษา ๕๐ คน ครูตำรวจตระเวนชายแดน ๗ นาย ผู้ดูแลเด็กเล็ก ๒ คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒ คน ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริกับตำรวจตระเวนชายแดน และคณะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สรุปความว่า

๑) **ควรสอนให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น สายไฟเครื่องคอมพิวเตอร์ว่าควรจะใช้**

เมื่อไร กรณีไฟตกไม่ควรใช้ ตลอดจนแนะนำเรื่องการป้องกันไฟไหม้ และควรมีการซักซ้อมการดับไฟ มีอุปกรณ์ดับไฟง่าย ๆ เช่น ถังน้ำ ทราย เป็นต้น

๒) **ถึงเก็บน้ำชำระเสียหาย ควรพิจารณาซ่อมแซมเพื่อจะได้เก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการอุปโภค-บริโภคของนักเรียน**

๓) **กิจกรรมการเลี้ยงไก่ เป้าหมายเพื่อให้มีไว้กินในโรงเรียนเป็นเป้าหมายหลักก่อน ไม่เน้นเพื่อขาย**

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าวังหิน หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาจ้าว อำเภอบางสะพานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นส่วนหนึ่งที่แยกสาขาออกมาจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาจ้าว เมื่อปี ๒๕๓๒ ตั้งเป็นโรงเรียนชั่วคราวอาศัยศาลาการเปรียญสำนักสงฆ์ท่าวังหินเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่

เด็กในหมู่บ้านและเด็กในพื้นที่ใกล้เคียง จนได้รับการจัดตั้ง
 อย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๔๐ ปัจจุบันเปิดทำการสอนใน
 ระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ชั้นเด็กก่อนวัยเรียน ถึงชั้นประถม
 ศึกษปีที่ ๖ มีนักเรียนทั้งสิ้น ๗๖ คน เป็นนักเรียนก่อนประถม
 จำนวน ๒๖ คน ระดับประถม ๕๐ คน ครูตำรวจตระเวน
 ชายแดน ๖ นาย ผู้ดูแลเด็ก ๒ คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 ๒ คน โดยมี ร้อยตำรวจตรี ไสว อัครพันธ์ เป็นครูใหญ่

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาจ้าว หมู่ที่ ๓
 ตำบลเขาจ้าว อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จัดตั้ง
 เมื่อปี ๒๕๒๑ ปัจจุบันได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นเด็กก่อน
 วัยเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียนทั้งสิ้น ๑๑๑ คน
 ครู ตชด. ๗ นาย ผู้ดูแลเด็กเล็ก ๒ คน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองน้อย หมู่ที่ ๗
 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จัดตั้ง
 เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๐ ไร่ เปิด
 ทำการสอนตั้งแต่ชั้นเด็กก่อนวัยเรียนจนถึงระดับประถมศึกษา
 มีนักเรียนทั้งสิ้น ๗๑ คน เป็นเด็กก่อนวัยเรียน ๒๕ คน
 ชั้นประถมศึกษา ๔๖ คน เป็นชาย ๓๖ คน หญิง ๓๕ คน
 ครู ตชด. ๗ นาย ผู้ดูแลเด็กเล็ก ๑ คน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ มกราคม ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ **โครงการก่อสร้าง**

โรงงานชาน้ำมัน ตำบลเวียงนางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทรงประกอบพิธี “ปกเสาเขื่อนโรงงานชาน้ำมัน และพืชน้ำมันอื่นๆ ของมูลนิธิชัยพัฒนา” จากนั้น เสด็จฯ ไปยัง **ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ** ตำบลโป่งยา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทรงประกอบพิธีเปิดร้าน “**จันกะผัก**” และทรงประกอบอาหาร “**ส้มตำทำเอง**” ตลอดจนทอดพระเนตรกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ

วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียน จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ **โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดแก่นเหนือวิทยา** ตำบลห้วยซ้อ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริให้กับ นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. ความว่า

“ให้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อดำเนินการศึกษาข้อมูลทางวิชาการของซากต้นตะเคียนทองยักษ์ ซึ่งราษฎรนำมาเก็บรักษาไว้ภายในวัดแก่นเหนือ และพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อบำรุงรักษาซากต้นไม้ดังกล่าวไว้ สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลและการศึกษาของชุมชน”

จากนั้น เสด็จฯ ไปยัง**โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังวาลย์วิท ๘** หมู่ที่ ๑๐ บ้านจะล่อ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการตามพระราชดำริและทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและเยี่ยมราษฎรใน “โครงการศึกษาและพัฒนากาปลูกขาน้ำมัน” จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ **โครงการศึกษาและพัฒนากาปลูกขาน้ำมันของมูลนิธิชัยพัฒนา** บ้านปุนะ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทิดไท อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ทอดพระเนตรแปลงขาน้ำมันและแปลงผักสวนครัวตัวอย่าง จากนั้น เสด็จฯ ไปยัง**โครงการศึกษาและพัฒนากาปลูกขาน้ำมันบ้านปางมะหัน** ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ทอดพระเนตรแปลงขาน้ำมัน โชน ๓ และ โชน ๕ 🐾

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

ระหว่างวันที่ ๑๘-๒๒ มกราคม ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน โดยมีนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. และนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. ตลอดจนข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ มีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโครงการพัฒนาที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านดอยก้อม อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ทรงรับฟังการบรรยายสรุปและการเรียนรู้เรื่องการขยายพันธุ์พืช การตอน การเสียบกิ่งและการทาบกิ่ง ในกรณีนี้ ทรงทาบกิ่งน้อยหน่าที่ต้นน้อยหน่าทรงปลูก ทรงเสียบกิ่งมะม่วง และทอดพระเนตรการตัดแต่งกิ่งลำไย ทรงฟ้าชีงายและทรงสี่เหลี่ยม

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่**ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”** บ้านอมแรม ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ในการนี้ได้ทอดพระเนตรการเรียนการสอนและโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตลอดจนวิถีชีวิตชาวปกากะญอและทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยัง**โครงการความร่วมมือระหว่างมูลนิธิชัยพัฒนา – สาธารณรัฐประชาชนจีน** ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทอดพระเนตรการปลูกต้นชา การปลูกพืชหลังนา มันฝรั่ง กระเทียม และการปลูกข้าวบนนาขั้นบันไดจากผู้เชี่ยวชาญสาธารณรัฐประชาชนจีน จากนั้น เสด็จฯ ไปยังเส้นทางศึกษาธรรมชาติห้วยเฮี้ยะ และแปลงพัฒนาศักยภาพการผลิตพืชและระบบการปลูกพืชเพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน จำนวน ๔ แห่ง ดังนี้

๑. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านปิตุคิ ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

๒. โรงพยาบาลอมก๋อย ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ทอดพระเนตรกิจกรรมของหน่วยงานกายภาพบำบัด กิจกรรมของศูนย์แพทย์แผนไทย กิจกรรมการเล่านิทานให้แก่ผู้ป่วยตามแนวมนุษย์ปรัชญา (Waldorf) การสาธิตวิธีสอนมารดาหลังคลอด ตามแนวมนุษย์ปรัชญา (Waldorf) นิทรรศการการแก้ไขปัญหาโรคขาดสารอาหาร โรคทอนอพยาธิ พร้อมกับทอดพระเนตรสถานที่เตรียมก่อสร้างอาคาร ผู้ป่วยในขนาด ๖๐ เตียง

๓. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

๔. ศูนย์เรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปอหม้อ หมู่ที่ ๙ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในพื้นที่จังหวัดเลย

ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดเลย โดยมีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องฯ รับเสด็จ มีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้า ตำบลปากชม อำเภอปากชม และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหนองแคน ตำบลนาด้วง อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย

เนื่องจากสภาพพื้นที่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้า อำเภอปากชม จังหวัดเลย ประสบปัญหาความ

แห่งแล้ง ขาดแคลนน้ำในการอุปโภค-บริโภค และทำการเกษตร
ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

**ให้พิจารณาจัดหาความช่วยเหลือโรงเรียน รวมถึงราษฎร
ในบ้านห้วยเป้า ให้มีน้ำสำหรับการอุปโภค-บริโภค และทำ
การเกษตรได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี**

พร้อมกันนี้สำนักงาน กปร.โดยนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ
เลขาธิการ กปร. ได้ประสานกับกรมชลประทาน เพื่อพิจารณา
ดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำในการช่วยเหลือโรงเรียนตำรวจ
ตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้าและราษฎรบ้านห้วยเป้าโดย
เร่งด่วนต่อไป

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียน
ตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมราษฎร์บำรุง และศูนย์พัฒนา
ปศุสัตว์ตามพระราชดำริ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งจาก
การดำเนินงานของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ
ประสบปัญหาการขาดแคลนพันธุ์สัตว์อยู่เป็นจำนวนมาก โดย
เฉพาะในเขตพื้นที่ห่างไกล ทุกกัณดาร ในการนี้ได้พระราชทาน
พระราชดำริสรุปความว่า

**ให้ศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ อำเภอด่านซ้าย
จังหวัดเลย เป็นศูนย์กลางในการผลิตพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่จำเป็น
และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และส่งเสริมขยายพันธุ์สัตว์ไปยัง
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ขาดแคลน รวมทั้งพิจารณา**

**ส่งเสริมพันธุ์สัตว์พันธุ์ดี ให้กับราษฎรที่ยากจนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ
ที่อยู่ไม่ไกลจากศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ เพื่อให้ราษฎรสามารถเลี้ยงสัตว์
ใช้เป็นอาหารโปรตีน จะทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยให้
ส่วนราชการต่างๆ ร่วมมือกันจัดทำแผนปฏิบัติงาน และให้
สำนักงาน กปร. พิจารณาดำเนินการสนับสนุนต่อไป**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ยโสธร และอุบลราชธานี

ระหว่างวันที่ ๙-๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ยโสธร และอุบลราชธานี โดยมีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ มีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านสงเปลือยดงสามสิบ ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ทรงเยี่ยมและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนฯ

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านศรีสวัสดิ์ (เฮงเคิลประเทศไทยอุปภัมภ์) ตำบลศรีแก้ว อำเภอลำดวน จังหวัดยโสธร ทรงรับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนฯ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านศรีสวัสดิ์ และ หมู่บ้านศรีสวัสดิ์ ตำบลศรีแก้ว อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในการอุปโภค-บริโภค และ ทำการเกษตร ในกรณีนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ให้พิจารณาจัดหาน้ำจากลำห้วยธรรมชาติมาช่วยเหลือ โรงเรียนฯ และราษฎรบ้านศรีสวัสดิ์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกถั่วเขียว ซึ่งเป็นพืชที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และยังสามารถสร้างรายได้ ที่แน่นอนให้แก่เกษตรกรได้

ในการนี้ สำนักงาน กปร. จะได้ประสานกรมชลประทาน เพื่อพิจารณาดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อช่วยเหลือโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านศรีสวัสดิ์ และราษฎรหมู่บ้านศรีสวัสดิ์ โดยเร่งด่วนต่อไป

ต่อมาเสด็จฯ ไปยัง **โครงการสาธิตการเกษตรแบบผสมผสานมูลนิธิชัยพัฒนา** บ้านกุดเท่ ตำบลกุดเท่ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

อบต. อบจ. จังหวัดสุรินทร์ ได้สนับสนุนโครงการสาธิตการเกษตรแบบผสมผสานมูลนิธิชัยพัฒนาแล้ว ควรทำโครงการให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากโครงการฯ ด้วย

นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระราชดำริส สรุปความว่า

โรงเรียนบ้านดงสงเปลือยสามสิบ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ให้นักเรียนนำเสนอเรื่องดิน แต่ไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน หากกรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำเอกสารให้ความรู้แบบง่าย ๆ นำไปแนะนำสอนให้เด็กนักเรียนรู้เรื่องดินอย่างถูกต้องก็จะเพิ่มความรู้ให้นักเรียนได้ดีขึ้น และต้นไผ่เขียนเป็นไม้ดอกไม้ประดับที่ดีมาก หากทำให้ดี ๆ สามารถจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้

ต่อมาเสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และทรงเยี่ยม **โรงเรียนบ้านโพนขาม** ตำบลหนามแท่ง อำเภอสรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากราษฎรประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ไม่มีน้ำในการอุปโภค-บริโภค อย่างเพียงพอ บ่อดินของโรงเรียนตื้นเขิน เก็บน้ำได้น้อย และไม่สามารถเลี้ยงปลาได้ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ควรพิจารณาจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านโพนขาม สถานีอนามัย ให้สามารถมีน้ำอุปโภค-บริโภค และทำการเกษตรได้อย่างเพียงพอ ส่วนในโรงเรียน จะมีน้ำส่วนหนึ่งแล้วก็พิจารณาช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป

หลังจากนั้นเสด็จฯ ไปยัง **โรงเรียนบ้านดงนา** ตำบลหนามแท่ง อำเภอสรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ทรงรับ

ฟังผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าต่าง ๆ ของโรงเรียน และโครงการตามพระราชดำริ โอกาสนี้ ได้เสด็จ ไปทรง เยี่ยมหน่วยแพทย์พระราชทาน และราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ ซึ่งได้สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ข้าราชการและราษฎรใน พื้นที่เป็นอย่างดี

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียน **ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปากปลา** ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอ โขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งหมู่บ้าน และโรงเรียนอยู่ใน เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม สภาพภูมิประเทศเป็นหินภูเขา มีพื้นที่การเกษตรน้อย ทำให้การปลูกพืชผักไม่เพียงพอในการ บริโภค ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

ควรส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผล ให้มากขึ้น อาจปลูกในกระถางให้มากขึ้นได้ 🍌

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในพื้นที่จังหวัดแพร่ และน่าน

ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่ และน่าน โดยมี นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. ข้าราชการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ มีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน รวม ๓ แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียน

พุทธโกศัยวิทยา วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ตำบลโนนเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โรงเรียนร้องเหยงวิทยา วัดดงมิ่งคล หมู่ที่ ๖ ตำบลดอยมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และโรงเรียนสา หมู่ที่ ๘ บ้านหนองนก ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในการนี้ได้ทอดพระเนตรกิจกรรมของโรงเรียน และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ

วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปยังโครงการปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ ชุมชนบ้านไผ่เหลือง

ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และเสด็จฯ ไปยัง**เนินจุดประกาย** หมู่ที่ ๗ บ้านน้ำปาก ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่แปลงนา

จากนั้นเสด็จฯ ไปยัง**โรงเรียนบรรณโคภิชัฐ** หมู่ที่ ๓ บ้านห้วย ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และ**โรงเรียนวัดน้ำไคร้รัตนหทัยศึกษา** หมู่ที่ ๘ บ้านน้ำไคร้ ตำบลยม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในการนี้ ผู้จัดการโรงเรียนได้กราบบังคมทูลรายงานปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรของโรงเรียน และราษฎรหมู่บ้านใกล้เคียง ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. สรุปความว่า

ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือโรงเรียนและราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียงที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร

จากนั้นเสด็จฯ ไปยัง**โรงสีข้าวพระราชทาน** หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยเตือ ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในการนี้ นายสนธิ คำมินทร์ ประธานกรรมการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวพระราชทาน ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และคณะ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานโครงการก่อสร้างแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำ สำหรับแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ รวม ๓ ตำบล ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. สรุปความว่า

ให้สำนักงาน กปร. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือราษฎรดังกล่าว

วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าของ**ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา** หมู่ที่ ๓ บ้านผาสุก ตำบลภูฟ้า อำเภอป่อเกลือ จังหวัดน่าน ตัวแทนเกษตรกร กราบบังคมทูลรายงานผลการดำเนินงานการใช้ประโยชน์ที่ดินลาดชัน และการดำเนินกิจกรรมการเกษตรของครอบครัว จากนั้นเสด็จฯ ไปยังบริเวณ**ศูนย์วัฒนธรรมภูฟ้า** เพื่อทอด

พระเนตรบ้านจำลองของชนเผ่าลัวะ **ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชนเผ่ามลาบริ** และ**ศูนย์สาธิตการสร้างตนเอง** โดยมีผู้ใหญ่บ้านนาออก และผู้ใหญ่บ้านท่าทางหลวง กราบบังคมทูลรายงาน การปรับที่นาแลที่ปลูกป่าของชุมชน ทอดพระเนตรแหล่งเรียนรู้การป้องกันดินถล่มด้วยวิธีเสริมศักยภาพลาดดินด้วยกระสอบมีปีกและผ้าห่มคลุมดิน จากนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกราบบังคมทูลรายงานผลการดำเนินงานโครงการภูฟ้าพัฒนาปี ๒๕๕๒ – ๒๕๕๓ และทอดพระเนตรแผนยุทธศาสตร์ศูนย์ภูฟ้า พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๔

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เสด็จฯ ไปทรงติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนที่ดำเนินการตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย **โรงเรียนวัดบ่อหลวงวิทยารธรรม** หมู่ที่ ๔ บ้านผักเชือก ตำบลบ่อเกลือ จังหวัดน่าน **โรงเรียนบ้านคอกสาขาบ้านบง** หมู่ที่ ๑๔ บ้านนาบง ตำบลเกลือใต้ อำเภอป่อเกลือ จังหวัดน่าน ต่อจากนั้น เสด็จฯ ไปยัง**สนามกีฬาสมโภชน์เชียงใหม่ ๗๐๐ ปี** ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อติดตามการประสานความร่วมมือในการดำเนินโครงการตามแนวพระราชดำริ

๕ คำถาม...ที่...เลโซโท

■ ดร.ฉันทนา สุวรรณธาดา*

ด้วยความที่คุ้นเคยกับการเรียนการสอน การทำความเข้าใจและการสร้างความเข้าใจ วนเวียนอยู่กับคำถาม “อะไร” “ทำไม” “ที่ไหน” “เมื่อไหร่” และ “อย่างไร” มาเกือบตลอดชีวิต ดังนั้นเมื่อได้รับมอบหมายให้ไปพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญไทยอีก ๒ ท่าน ณ **ราชอาณาจักรเลโซโท** ดินแดนทางตอนใต้ของทวีปแอฟริกา ในโครงการ *Sustainable Agriculture Development Project : Technical Cooperation between the Kingdom of Lesotho and the Kingdom of Thailand* ดำเนินการโดย สำนักงานความร่วมมือ เพื่อการพัฒนา ระหว่าง ประเทศ (สพร. หรือ TICA) กระทรวงการต่างประเทศ สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการ พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) คำถาม ๔-๕ คำถามนั้นจึงเรียงรายกันกลับมาทักทายให้ทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่าน ที่เป็นอยู่ และที่ควรจะเป็น ในช่วงของการปฏิบัติงานตลอด ๓ ปี เศษ ที่ผ่านมา

■ สภาพเดิม : ดินไม่ใหญ่ มีน้ำน้อยมากแม้จะเป็น บริเวณที่พืกออาศัย

*อาจารย์ประจำภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

■ **ช่วงเวลาของการเพาะปลูกจำกัดเนื่องจากการเกษตรรับน้ำฝน**

แต่บางครั้งก็ยังมีหลงเหลือความรู้สึกที่ตงามระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องจากสองราชอาณาจักรไว้ด้วย

กิจกรรมดังกล่าวมีที่มาที่ไปและเกี่ยวข้องกับคำถามประจำตัว ๕ คำถามที่เอ่ยไว้แต่แรก เป็นคำถามที่มักจะมาในความนึกคิดอยู่เสมอทุกครั้งไป เมื่อมีความกังวลในการปฏิบัติงาน **“ภารกิจเลโซโท”** นี้แม้ว่าเป้าหมายหลักจะเป็นการพัฒนา **ศูนย์สาริตและฝึกรวมการเกษตรแบบยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ** ให้เกิดขึ้นที่เขตปกครองย่อย **Matsieng** ก็ตามแต่ เมื่อการดำเนินงานของโครงการ

■ **ต้นไม้บนภูเขาเป็นไม้ปลูก ส่วนต้นไม้ที่ขึ้นบริเวณร่องน้ำคือ ไม้โตเร็วนำเข้ามานานแล้ว เพื่อเป็นไม้พินชื่อ “Silver Wattle”**

■ **ภูเขาหินที่มีไม้ต้นดั้งเดิมน้อยมาก การชะล้างสูงทั้งจากน้ำและจากลม**

■ **น้ำซึมน้ำซับจากเขาแต่ไม่มีการกักเก็บน้ำ**

เรื่องราวความเป็นมาของ **โครงการการพัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ณ ราชอาณาจักรเลโซโท** ที่เอ่ยถึงข้างบนนี้ ได้มีการตีพิมพ์ในวารสารของ กปร. มาแล้ว มีเพียงความก้าวหน้าของการดำเนินงานที่ยังไม่ได้มีการบอกเล่าเท่าไรนัก แต่ถ้าจะเจาะจงเล่าถึงเรื่องของวิธีการดำเนินงานอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีมา การมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงานอีกฝ่ายหนึ่งตลอดจนความมั่นคงในการถ่ายโอนความเป็นเจ้าของโครงการสู่ผู้รับต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะเป็นทางมากเกินไปจนเป็นการปิดกั้นโอกาสในการถ่ายทอดเกี่ยวกับสิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการที่นอกจากจะลุล่วงผ่านพ้นตามตารางการดำเนินงานดังที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

■ ฝึกทำปุ๋ยหมักจากเศษพืชแห้ง

ได้ผ่านขั้นตอนของเป้าหมายหลักนั้นมาแล้ว สิ่งที่จะต้องทำต่อไปเป็นเป้าหมายรองก็คือ การพัฒนาให้ศูนย์ฯ มีกิจกรรมในการขยายผลเพื่อถ่ายทอดรูปแบบการเกษตรที่จะช่วยให้เกษตรกรของราชอาณาจักรเลโซโทสามารถดำเนินอาชีพเกษตรในลักษณะที่พึ่งตนเองได้บนพื้นฐานปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน แห่งราชอาณาจักรไทย สมดังพระราชหฤทัยของสมเด็จพระราชาและพระราชินีแห่งราชอาณาจักรเลโซโท ที่เมื่อครั้งเสด็จฯ เยือนราชอาณาจักรไทยได้ทอดพระเนตรการเกษตรของไทยในรูปแบบดังกล่าว

และได้ทรงหวังไว้ว่าการเกษตรยั่งยืน และพอเพียงในรูปแบบเช่นนั้นจะเกิดประโยชน์กับเกษตรกรของพระองค์บ้างในวันใดวันหนึ่ง

งานขยายผลและงานถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นงานที่ไม่ง่าย ยิ่งเป็นงานที่ต้องทำในพื้นที่ต่างบ้านต่างเมือง ต่างวัฒนธรรมและต่างวิถีแห่งการดำเนินชีวิตก็จะทำให้งานนั้นยากขึ้นเป็นทวีคูณ เนื่องจากมีปัจจัยในหลายๆ ด้านมาเป็นตัวแปร แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าในสถานการณ์ใด คำถามประจำตัวมักจะเป็น “ตัวช่วย” ที่พึงพิงได้อยู่เสมอ สำหรับในสถานการณ์นี้คำถาม **“อย่างไร”** เป็นตัวช่วยตัวแรก โดยถามตัวเองว่าถ้าจะต้องถ่ายทอดระบบการเกษตรแบบยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียงสู่เกษตรกรในเลโซโท จะต้อง

ทำอย่างไรจึงจะเกิดการยอมรับและมีการนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม แน่نون คำถามนี้ตอบได้หลายแบบ แต่เมื่อนึกถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรในครั้งนี้ก็คงจะต้องเลือกคำตอบที่ว่า ดูเขาก่อนแล้วใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของเขา

เลโซโท เป็นอาณาจักรบนที่สูงพื้นที่ราบลุ่มของประเทศนี้มีความสูง ๑,๔๐๐-๑,๖๐๐ เมตรเหนือระดับน้ำทะเล มียอดเขาสูงมากอยู่มากมาย บางยอดมีหิมะปกคลุมตลอดปี ภูมิอากาศเป็นแบบแถบอบอุ่นและมี ๔ ฤดูกาล พื้นที่บนภูเขาสูงเป็นต้นน้ำของแม่น้ำสายสำคัญสายใหญ่ที่หล่อเลี้ยงดินแดนแอฟริกาตอนใต้ถึง ๒ สายด้วยกัน พื้นที่ซบน้ำของต้นน้ำจึงส่งผลให้เลโซโทผลิตน้ำ

■ ภูเขาสูงที่มีหิมะปกคลุมเกือบตลอดปี ร่องน้ำเกิดจากการกัดเซาะในฤดูกาลที่หิมะละลาย

■ ร่องลึกจากการกัดเซาะซ้ำซากพบเห็นทั่วไป

■ น้ำไหลในหน้าฝนชุ่มชื้นเป็นสีแดง

■ ภูมิประเทศเป็นภูเขาหินและที่ราบสูง

■ บนเขาสองมีน้ำไหลจากพื้นที่ชันน้ำตลอดปี

■ เจ้าหน้าที่โครงการฝ่ายเลโซโทเล่าเรื่องการฝึกงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เป็นสินค้าออกสู่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ แต่กระนั้นภายในประเทศก็ยังไม่ได้มีการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ประโยชน์กันอย่างจริงจัง กฎเขาของเลโซโทเป็นภูเขาหินที่ไม่มีไม้ยืนต้นน้อยมากทั้งไม้ดั้งเดิมและไม่ป่าปลูก การกัดเซาะชะล้างจึงเกิดขึ้นรุนแรงและซ้ำซาก ร่องลึกมีอยู่ทั่วไป

■ ดินเสื่อมโทรมในพื้นที่ปลูกพืชพบเห็นได้ทั่วไป

การชะล้างเกิดขึ้นสูงมากทั้งจากการกัดเซาะด้วยน้ำและด้วยการพัดพาของลม ดินที่ปนด้วยกรวดและหินจึงเสื่อมโทรมด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมตามด้วยการชะล้างที่ขาดการป้องกัน

สภาวะดังกล่าวทำให้เห็นข้อได้เปรียบของระบบเกษตรที่เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและปรับปรุงบำรุงทรัพยากรเกษตรที่มีอยู่ให้พอเพียงต่อการเลี้ยงครอบครัวแล้วพัฒนาต่อไปเป็นอาชีพที่น่าจะเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ

■ ระบบชลประทานในพื้นที่เกษตรกรรมมีน้อยมากจึงปลูกธัญพืชได้เฉพาะช่วงที่มีฝน

พื้นที่ทั่วไปหน้าดินเปิดและแล้งจัดในช่วงแล้ง ■

■ ฝึกทำปุ๋ยหมักก้อนโดยใช้ बै้ากกลม

ของเกษตรกรรายย่อยในเลโซโท เมื่อเลือกรูปแบบของระบบได้แล้วก็ยังตอบคำถาม **“อย่างไร”** อันเดิมนั้นได้ไม่หมด จึงต้องกังวลต่อไปอีกในเรื่องของการส่งเสริมหรือถ่ายทอด แต่ปัญหานี้มีตัวช่วยเนื่องจาก สพร. ได้อนุเคราะห์โดยการเชิญผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเกษตรเขต Maseru ซึ่งดูแลการเกษตรในเขตปกครองย่อย Matsieng มาดูงานด้านการเกษตรที่ประเทศไทยพร้อมกับเจ้าหน้าที่โครงการฝ่ายเลโซโทซึ่งดูแลศูนย์สาธิตและฝึกอบรมของโครงการ

พื้นที่รอบบ้านว่างเปล่าเป็นส่วนใหญ่ไม่ค่อย ■ มีการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

■ เรียนรู้ภาคทฤษฎีจากวิทยากร ด้านหลังคือเกษตรกรตัวอย่าง ด้านหน้าคือ นักเรียนดีเด่นของชั้นนี้

■ คุณครู

■ สวนครัวหลังบ้านของเกษตรกรคนหนึ่ง

■ สรุปบทเรียนของวันวานและอภิปรายก่อนเริ่มชั้นเรียนในแต่ละวัน

ในปัจจุบัน เมื่อบุคคลทั้ง ๒ ได้ไปเห็นและสัมผัสกับเกษตรกรตัวอย่างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรผสมผสานในรูปแบบการพึ่งตนเองให้พอเพียงกับการจุนเจือครอบครัวแล้วจึงขยายเป็นอาชีพประกอบกับการที่เจ้าหน้าที่โครงการฝ่ายเลโซโทได้ขยายเวลาการดูงานและฝึกงานต่อที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้รับรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำลำธารตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นงาน

■ มีความสุขกับการเรียน

■ **ปุ๋ยหมักก้อนแรกในชีวิต**

ด้านการขยายผลจึงได้อาศัย **“ตัวช่วย”** ดังกล่าวเพื่อการ **“เล่าสู่กันฟัง”** ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรได้เกิดความเชื่อมั่นขึ้นมาส่วนหนึ่งว่าอย่างน้อยบุคลากรฝ่ายเลขาฯได้ไปดู ไปเห็น ไปสัมผัส และไปฝึกปฏิบัติมาแล้ว จึงน่าจะเชื่อถือว่ารูปแบบที่ผู้เชี่ยวชาญไทยจะแนะนำให้รู้และชักชวนให้มาทดสอบด้วยตนเองนั้นคงจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเลขาฯ

การทำความรู้จัก สนทนา ใต้ถาม และแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้เกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจ ซึ่งหมายถึง **“ครึ่งทางสู่การยอมรับ”** สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการสัมมนาระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ตัวแทนเกษตรกรรายย่อย และผู้เชี่ยวชาญไทย เพื่อสรุปปัญหาและแนวทางการปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้เองที่คำถามอีก

๒ คำถามได้กลายเป็นตัวช่วย นั่นคือคำถามหนึ่งได้นำไปสู่การอธิบายว่าการเกษตรแบบยั่งยืนและการปรับปรุงบำรุงทรัพยากรการเกษตรซึ่งมีอยู่ไม่มากในสภาพภูมิศาสตร์ที่มีการกัดกร่อนสูงคือ

ปัญหาใหญ่ที่เป็นภาระหนักของเกษตรกรรายย่อยจนเกษตรกรไม่อยากจะปลูกพืช คือ **“ปุ๋ย”** ซึ่งปัญหานี้น่าจะเป็นปัญหาใหญ่จริงๆ เนื่องจากดินส่วนใหญ่เสื่อมโทรมและปราศจากการปรับปรุง

■ **แวะเก็บดอกไม้ข้างทางมาขอบคุณครู**

“อะไร” และ **“ทำไม”** การปฏิบัติเช่นนั้นจึงบังเกิดประโยชน์และให้ผลดีมากมายต่อเกษตรกรเลขาฯ

■ ความตั้งใจสูงส่งของเกษตรกรรายย่อยของ Matsieng

บำรุงดินตลอดจนการรักษาหน้าดินมาเป็นเวลานาน มูลสัตว์แทนที่จะใช้เป็นปุ๋ยก็ต้องนำไปตากแห้งเพื่อใช้ก่อไฟ ดังนั้นปัญหานี้จึงเป็นปัญหาหลักที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขและแนะนำเป็นเรื่องแรก โดยใช้ระบบการเกษตรแบบยั่งยืนมาเป็นทางออก โอกาสในการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรและเกษตรกรมีความกระตือรือร้นที่จะเห็นวิธีแก้ปัญหาจึงมาถึง รวมทั้งโอกาสที่จะใช้ศูนย์สาธิตและฝึกอบรมของโครงการในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาและถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การปรับปรุงบำรุงดินเพื่อการเกษตรโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และพืชตระกูลถั่ว เป็นเนื้อหาของการฝึกอบรมการเกษตรแบบยั่งยืนครั้งแรกที่ศูนย์สาธิต

■ เก็บผลไม้สุกที่ร่วงหล่นไปทำปุ๋ยน้ำชีวภาพสูตรผลไม้

และฝึกอบรมของโครงการ เป็นการฝึกอบรมที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมารับการถ่ายทอด จากผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่โครงการไปพร้อมๆ กับเกษตรกร ระยะเวลาของการฝึกอบรมที่ยาวนานร่วม ๕ วัน มิได้ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายแก่ผู้ใดเลย เกษตรกรมีความกระตือรือร้นเป็นอย่างยิ่งในการรับฟังภาคทฤษฎี ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการซักถามที่มักจะมี “ทำไม” “อย่างไร” และ “อะไร” เป็นตัวเลื้อยอกอยู่เสมอ มีใจจดจ่อที่อยากจะทำปุ๋ยใช้เอง ยอยากจะทำเมล็ดพันธุ์ถั่วปรับปรุงดินไปปลูกเพื่อคลุมดิน

■ ตามเพื่อนมาขอเรียนด้วย ด้านหลังคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เป็นพืชแซมหรือพืชสลับที่ช่วยลดปัญหา
วัชพืชในแปลงปลูก รวมทั้งรักษาความชุ่มชื้น
ให้ผิวดิน เหล่านี้ กลายเป็นสีลันในภาค
ปฏิบัติ ท้ายที่สุดคือความท้าทายที่มาในช่วง
ของการสนทนา นั่นคือ การฝึกคิดหาแนวทาง
ในการใช้ทรัพยากรเกษตรในพื้นที่ของตนเอง
ให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยการหมุนเวียน
ทรัพยากรเหล่านั้น การฟื้นฟูและเพิ่มเติม
หรือบำรุงให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของ
ทรัพยากร ในทำนองที่เอาออกมาใช้เท่าใด
ก็ให้ใส่กลับคืนไปเท่านั้นหรือมากกว่า
เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากร

■ ช่วยกันสับเศษพืชสด เพื่อใช้ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพสูตรผัก

■ หลุมปุ๋ยหมักฝีมือเกษตรกร

■ แปลงสาธิตการใช้พืชตระกูลถั่ว
เพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน

ตลอดเวลาของการอยู่ร่วมกัน ความตั้งใจในการรับความรู้ ความเอื้อเฟื้อและใส่ใจที่มีให้กันและกัน ความจริงใจในการหยิบยื่น และความปรารถนาดีที่อยากให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดความคุ้นเคย และความผูกพันอันนำไปสู่ความไว้วางใจและเชื่อมั่น ทำให้เกิดความหวัง และปรารถนาความต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขต เกษตรย่อย **Matsieng** เอ่ยปากปรึกษาถึงความเป็นไปได้ในการขอใช้ศูนย์สาธิตและฝึกอบรมของโครงการเป็นสถานที่ซึ่งเขาเหล่านั้นจะได้ใช้ในการฝึกอบรมเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ โดยมีเจ้าหน้าที่โครงการฝ่ายเลโซโทเป็นพี่เลี้ยง และผู้เชี่ยวชาญไทย เป็นที่ปรึกษาและวิทยากรเฉพาะกิจ วิธีเช่นนี้ไม่ใช่หรือที่จะทำให้ ศูนย์สาธิตและฝึกอบรมแห่งนี้อยู่ในรูปแบบ **“one-stop-service”** ตามแนวพระราชดำริ

กิจกรรมที่ให้ประโยชน์และให้ความรู้ลึกๆ ไปพร้อมกัน เช่นนี้ จะมีตามมาอีกในไม่ช้า เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติอีกหลายอย่างที่จะต้องได้รับการฟื้นฟูและปรับปรุงในเลโซโท เพื่อเกษตรกรจะได้พัฒนาการเกษตรของเขาให้ยั่งยืนด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการสร้าง **ความมั่นคงทางอาหาร** ให้กับราชอาณาจักร เป็นต้นว่า **การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรการจัดการทรัพยากร**

ด้านชีวภาพ อันได้แก่ สัตว์และพืช รวมทั้ง **การบูรณาการทรัพยากร**

เหล่านี้ในรูปแบบเกษตรผสมผสาน ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งหมายความว่าคำถามก่อนหน้า ๔-๕ คำถามประจำตัวคงจะต้องกลับมาทำหน้าที่ประจำตำแหน่งอีก เป็นวาระๆ ไป

จนกว่าภารกิจจะสิ้นสุดสมบูรณ์และมีการถ่ายโอนความเป็นเจ้าของโครงการสู่เจ้าของที่แท้จริง

ฝึกทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ
สูตรต่างๆ

ขับเคลื่อนความแห้งแล้ง... ที่ห้วยโสมง

■ วนิดา สราธิคุณ*

■ เขื่อนห้วยพระปรอง สร้างเสร็จในปี ๒๕๔๔

จังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งประสบกับปัญหาอุทกภัยและปัญหาภัยแล้ง ที่สร้างความเสียหายให้กับราษฎร และพื้นที่การเกษตรมาโดยตลอด โดยปัญหาอุทกภัยมีสาเหตุจากปริมาณน้ำหลากในลุ่มน้ำปราจีนบุรีและลุ่มน้ำสาขา รวมถึงลุ่มน้ำห้วยโสมง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอนาดี และอำเภอกบินทร์บุรี ดังเช่นอุทกภัยที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๔๗ และปี ๒๕๔๙ ซึ่งมีหมู่บ้านกว่า ๓๐๐ หมู่บ้าน ได้รับความเสียหาย

สำหรับปัญหาภัยแล้งนั้น เป็นอีกปัญหาหนึ่งซึ่งสร้างความเสียหายแก่พื้นที่เกษตรในบริเวณด้านท้ายน้ำห้วยโสมง ในเขตพื้นที่อำเภอนาดี และอำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งส่วนใหญ่ จะทำการเกษตรได้เฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น ส่วนช่วงฤดูแล้งหรือเมื่อฝนทิ้งช่วงจะไม่สามารถทำการเกษตรได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหาความทุกข์ร้อนของราษฎรในพื้นที่ดังกล่าว ได้มีพระราชดำริเรื่อง การพัฒนาต้นน้ำปราจีนบุรี เมื่อปี ๒๕๒๑ ด้วยการให้มีการพิจารณาสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขึ้น จำนวน ๓ เขื่อน ได้แก่ เขื่อนห้วยพระปรอง เขื่อนห้วยยาง และเขื่อนห้วยโสมง เพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรใช้ทำการเพาะปลูกได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง รวมถึงเพื่อการอุปโภคบริโภคได้ตลอดทั้งปี

กรมชลประทานได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยการก่อสร้างเขื่อนห้วยยาง อำเภอนาดี และเขื่อนห้วยโสมง จังหวัดสระแก้ว แล้วเสร็จเมื่อปี ๒๕๓๖ สามารถเก็บกักน้ำได้ ๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่การเกษตรได้รับประโยชน์จำนวน ๔๐,๐๐๐ ไร่ ส่วนเขื่อนห้วยพระปรอง อำเภอวัฒนานคร

*เจ้าหน้าที่กลุ่มประสานงานโครงการพื้นที่ภาคกลาง สำนักงาน กปร.

■ เขื่อนห้วยยาง สร้างเสร็จในปี ๒๕๓๖

จังหวัดสระแก้ว ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี ๒๕๔๔ สามารถเก็บกักน้ำได้ ๙๗ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่การเกษตร จำนวน ๖๐,๐๐๐ ไร่ ได้รับประโยชน์

สำหรับเขื่อนห้วยโสมงหรืออ่างเก็บน้ำห้วยโสมง คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ทำการก่อสร้าง เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๓๒ แต่เนื่องจากจะมีพื้นที่น้ำท่วมในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานและปางสีดา ซึ่งจะต้องขอเพิกถอนพื้นที่ จำนวน ๒,๗๒๔ ไร่ จึงได้มีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ แต่เนื่องจากพื้นที่ป่าดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของผืนป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ซึ่งต่อมาได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เมื่อปี ๒๕๔๔ ทำให้ต้องศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่เพิ่มเติม ในการนี้กรมชลประทานได้ว่าจ้างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาวิเคราะห์และจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment Report; EIA) จากการศึกษาค้นคว้าได้ข้อสรุปว่า

การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยโสมง จะเสียพื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานและปางสีดา เนื่องจากจะถูกน้ำท่วม รวมจำนวน ๒,๗๒๔ ไร่ คิดเป็นพื้นที่ ๐.๐๗ ของพื้นที่ป่ามรดกโลก นอกจากนี้ พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่บริเวณชายขอบป่ารอยต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปทำการเกษตรแล้ว ดังนั้น ขนาดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจึงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และไม่ทำให้สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เนื่องจากไม่ได้อยู่ในบริเวณตอนกลางของผืนป่า แต่อยู่บริเวณชายขอบ ขณะที่ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการมีพื้นที่จำนวน ๑๑๑,๓๐๐ ไร่

จากการประชุมเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกมีมติไม่ขัดข้องที่จะให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยโสมง แต่ทั้งนี้ ให้กรมชลประทานต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการติดตามรายงานสภาพพื้นที่เป็นระยะ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะทำให้เข้าสู่การประเมินว่าเป็นภาวะอันตรายต่อมรดกโลก และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๒

เขื่อน พระปราง	ขนาดที่ 5437 II	พ. ประจักษ์
TA 229503	5=ฉบับ 80 มม	
สูง 15 เมตร	กว้าง 150 มม	
ถมรับน้ำ 260	0177 กม.	

เขื่อน โสมง	ขนาดที่ 5437 III	
SA 832.582	5=ฉบับ 60 มม	
สูง 30 เมตร	กว้าง 800 มม	
ถมรับน้ำ	135 กม.	

SA 810.582	5=ฉบับ 40 มม	
สูง 10 เมตร	กว้าง 200 มม	
ถมรับน้ำ	300 กม (+ เขื่อน หัวหิน)	

SA 810.582	5=ฉบับ 60 มม	
สูง 30 เมตร (4-30 มม)	กว้าง 1500 มม	
ถมรับน้ำ	375 กม. (+ เขื่อน หัวหิน + เขื่อน บาง)	

■ ลายพระราชหัตถเลขา

**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับ
เขื่อนห้วยโสมง ห้วยพระปรัง และห้วยยาง**

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีมติเห็นชอบในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการห้วยโสมง จังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งคณะรัฐมนตรี ได้มีมติอนุมัติให้กรมชลประทาน ดำเนินการก่อสร้างโครงการห้วยโสมง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๒ มีระยะเวลา ดำเนินการ ๙ ปี (ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๖๑) งบประมาณ ดำเนินการรวม ๘,๓๐๐ ล้านบาท

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยโสมง อันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็น โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ใน เขตอำเภอนาดี และอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีขนาดความจุ ของอ่างเก็บน้ำ ๒๙๕ ล้านลูกบาศก์เมตร เขื่อนห้วยงานชนิดเขื่อนดินแบบแบ่งโซน (Zone Type Dam) ความสูงประมาณ ๓๓ เมตร ความยาวประมาณ ๓,๙๗๐ เมตร และมีทำนบดินปิดช่องเขาต่ำ

■ ปัจจุบันพื้นที่ที่จะใช้ในการก่อสร้างโครงการห้วยโสมงฯ เป็นพื้นที่ที่ใช้ปลูกยูคาลิปตัส

จำนวน ๒ แห่ง พร้อมระบบส่งน้ำและระบายน้ำครอบคลุมพื้นที่ชลประทาน ฤดูฝน จำนวน ๑๑๑,๓๐๐ ไร่ และฤดูแล้ง จำนวน ๔๕,๐๐๐ ไร่

นอกจากประโยชน์ในการชลประทานดังกล่าวแล้ว ยังเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และช่วยบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรีและลุ่มน้ำบางปะกงตอนบน ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถช่วยรักษาระบบนิเวศน์ ผลักดันน้ำเค็ม และน้ำเน่าเสียในแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำบางปะกงได้อีกด้วย

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรวดเร็ว สำนักงาน กปร. ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ กปร. ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ แก่กรมชลประทาน เพื่อการเตรียมงานเบื้องต้น จำนวน ๗๗.๗๗ ล้านบาท และได้เสนอนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธาน กปร. พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการห้วยโสมง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปราจีนบุรี และคณะอนุกรรมการ รวม ๓ คณะ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน และจัดแปลงอพยพ และคณะอนุกรรมการป้องกันแก้ไขและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในโอกาสพระราชกรณียกิจในเขต อำเภอนาดี และอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัด ปราจีนบุรี รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงจะได้ รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยโสมง อันเกิดจากพระมหากรุณาธิคุณ ที่ไหลริน มาสู่ชีวิต ชับไล่ความแห้งแล้ง และทุกข์ ยากให้หายไป

คณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยและได้ทรงดำเนินกิจการอันหลากหลายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของพสกนิกรของพระองค์ โดยได้ทรงเดินทางเยี่ยมเยียนและช่วยเหลือราษฎรในถิ่นทุรกันดารด้วยพระองค์เอง และทรงเข้าพระทัยถึงปัญหาที่แท้จริงของประชาชนในชนบทห่างไกลอย่างลึกซึ้ง ทำให้ทรงแก้ปัญหาความยากจนได้ตรงจุด จึงเป็นการสมควรที่ทางรัฐบาลจะจัดระบบการทำงานที่ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางรับผิดชอบต่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ทั้งหมด จึงเห็นสมควรที่จะจัดตั้ง กปร. ขึ้น เพื่อทำงานควบคู่ไป

การที่ผม (เสนาะ อุณาคุล) มีโอกาสได้ร่วมงานกับ กปร. นั้น โดยส่วนตัวแล้วผมถือว่าเป็นเกียรติอันสูงสุดและนับว่าเป็นบุญของผมที่มีโอกาสได้ทำงานรับใช้สนองเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

*คัดลอกจากบทความในหนังสือ “อัตชีวประวัติและงานของ เสนาะ อุณาคุล”

แรกเริ่มทีเดียว ก่อนที่จะมี กปร. คือ ก่อนปี ๒๕๒๔ รัฐบาลได้ตระหนักว่าพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาตามโครงการต่างๆ นั้นเป็นโครงการที่มุ่งพัฒนาเพื่อความกินดีอยู่ดีให้แก่ประชาชนในชนบทโดยตรง โดยเฉพาะชาวชนบทที่ยากจนและอาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกล แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติพบว่าการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อสนองพระราชดำรินโครงการต่างๆ นั้นยังไม่เป็นระบบหรือมีระเบียบเท่าที่ควร การดำเนินงานจึงเป็นแบบต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการประสานงานระหว่างกัน ขอยกตัวอย่างเช่น ในเรื่องของการเบิกจ่ายงบประมาณ หน่วยงานที่จะต้องสร้างถนนเข้าไปเพื่อบุกเบิกพื้นที่เป็นอันดับแรกก่อนนั้น

เบิกเงินงบประมาณได้ช้า ในขณะที่หน่วยงานที่จะต้องรอให้ถนนสร้างเสร็จแล้วจึงเข้าไปพัฒนาในพื้นที่ กลับเบิกเงินงบประมาณได้ก่อน แต่ก็ยังทำงานไม่ได้เพราะถนนยังสร้างไม่เสร็จ

เมื่อเป็นเช่นนี้ การดำเนินงานจึงเกิดการติดขัดล่าช้าโดยไม่รู้จบ และท้ายที่สุดประโยชน์ที่จะตกถึงประชาชนตามพระราชดำริก็พลอยช้าไปด้วย นอกจากนั้นยังพบว่า การติดตามประเมินผลโครงการก็อยู่ในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการประเมินผลภาพรวมและผลกระทบด้านต่างๆ ของโครงการทั้งหมด

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ริเริ่มที่จะจัดระบบงานเพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านนายทศ ปุณณิศา จึงได้มอบหมายให้ผมในฐานะเลขาธิการสภาพัฒนาฯ ไปดำเนินการจัดระบบงานขึ้นมา โดยท่านนายทศ คงจะเห็นว่า สภาพัฒนาฯ เป็นหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่โดยตรงในการศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแผนงาน และประสานงาน การดำเนินงาน

ของหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาฯ ของชาติ อยู่แล้ว ซึ่งผมก็ได้หารือและมอบหมายให้ ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นผู้พิจารณาและยกร่างระบบขึ้นมา ในขณะนั้น ดร.สุเมธ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ชนบทซึ่งมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริดำเนินการอยู่

ผมและ ดร.สุเมธ จึงได้ปรึกษาหารือกับผู้รู้ทั้งหลาย ฝ่าย รวมถึงสำนักพระราชเลขาธิการ ในที่สุดก็ออกมาเป็นระเบียบ เรียกว่า **“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๒๔”** จากระเบียบนี้จึงทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรระดับชาติที่เรียกว่า **“คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”** หรือ **“กปร.”** ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด

บทบาทและหน้าที่ของ กปร. เริ่มตั้งแต่การศึกษา งานวิเคราะห์โครงการ พิจารณาและอนุมัติงบประมาณ ประสานงานแผนต่างๆ กับหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ไปจนถึงการประเมินผลโครงการ ตลอดจนควบคุม กำกับ ดูแลให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถดำเนินงานไปได้อย่างรวดเร็ว และเป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ซึ่งงานเหล่านี้จริง ๆ แล้วก็ถือเป็นงานหลักที่สภาพัฒนาฯ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามปกติอยู่แล้ว ดังนั้น สำนักงานเลขานุการ กปร. (หรือที่เรียกกันว่า สน.กปร.) ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของ กปร. จึงอยู่ในสังกัดกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจของสภาพัฒนาฯ โดยมี ดร.สุเมธฯ ผู้อำนวยการกองทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ กปร. ตลอดจนเป็นผู้อำนวยการ สน.กปร. และให้เจ้าหน้าที่ของกองฯ เป็นเจ้าหน้าที่ของ สน.กปร. ด้วย

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มตั้งแต่การรับพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำริ โดยมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งไม่เคยมีการจัดทำ เช่นนี้มาก่อน การริเริ่มมีบันทึกนี้ จึงช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้จากนั้น สน.กปร. ซึ่งสังกัดสภาพัฒนาฯ

อยู่แล้วก็ทำหน้าที่ตรวจสอบในเบื้องต้นว่า มีหน่วยงานใดดำเนินโครงการพร้อมตามพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำรินั้นอยู่แล้วหรือไม่ เพื่อป้องกันการดำเนินงานซ้ำซ้อน หากมีหน่วยงานดำเนินโครงการอยู่แล้ว สน.กปร. ก็จะสนับสนุนโครงการนั้นให้มีความสำคัญมากขึ้น และช่วยเร่งการดำเนินงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ส่วนพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำรินี้ที่ยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินโครงการ สน.กปร. ก็พิจารณาเพื่อวางแผนและแนวทางการดำเนินงานต่อไป โดยขึ้นอยู่กับแต่ละกรณีเป็นสำคัญ ซึ่งแยกได้เป็นสามกรณีหลัก ๆ คือ

กรณีแรก เป็นเรื่องชี้ชัดว่าเป็นกิจกรรมอะไรและมีหน่วยงานใดเป็นผู้ปฏิบัติ เช่นในกรณีการสร้างอ่างเก็บน้ำ ต้องเป็นหน้าที่ของกรมชลประทาน หรือสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ซึ่ง สน.กปร. ก็ประสานไปยังหน่วยงานนั้นๆ แต่ละหน่วยงานก็ดำเนินการตามขั้นตอนของตน ตั้งแต่สำรวจพื้นที่ ศึกษาความเป็นไปได้ ถ้าเห็นว่าเหมาะสมที่จะดำเนินการก็ส่งเรื่องกลับมายัง สน.กปร. เพื่อพิจารณาและของบประมาณ หรือในบางกรณีอาจใช้บังคับของหน่วยงานเองก็ได้ เมื่อ สน.กปร. ได้รับเรื่องแล้ว ก็พิจารณาวิเคราะห์ว่าโครงการมีความสอดคล้องหรือถูกต้องตามพระราชดำริหรือไม่ สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ เพียงไร จะได้ประโยชน์มากน้อยแค่ไหน และเมื่อเห็นว่ามีเหมาะสมและทุกอย่างพร้อม ก็เสนอต่อ กปร. พิจารณานุมัติโครงการและงบบประมาณไปดำเนินการ

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำริกว้างๆ เช่น มีพระราชดำริว่าควรพิจารณาพัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สน.กปร. ก็ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจพื้นที่นั้น

โดยอาจร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ทราบถึงสภาพข้อเท็จจริงต่างๆ ของพื้นที่นั้น เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาประกอบการวางแผนทางการดำเนินงาน และจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการร่วมขึ้นมาโดย สน.กปร. เป็นแกนกลางเพื่อพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการต่อไป และเมื่อจัดทำแผนเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาแล้ว ก็นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายประกอบพระราชวินิจฉัย จนเมื่อผ่านขั้นตอนเหล่านี้แล้ว สน.กปร. ก็นำเสนอต่อ กปร. ขออนุมัติดำเนินการ

สำหรับกรณีสุดท้าย เป็นกรณีของโครงการใหญ่ที่มีการลงทุนสูง เช่น การสร้างเขื่อนใหญ่ เช่นเดียวกับเขื่อนยันฮี (เขื่อนภูมิพล) ในกรณีเช่นนี้ ทาง สน.กปร. ก็เสนอเข้าสู่การพิจารณาตามระบบปกติของสภาพัฒน์ฯ ดังเช่นโครงการปกติอื่นๆ ทั่วไป

เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติและเริ่มดำเนินการแล้ว กปร. และ สน.กปร. ก็ทำหน้าที่ติดตามผลความคืบหน้า ปัญหา อุปสรรคของโครงการ เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายรายงานทุกๆ สี่เดือน ตลอดจนประเมินผลกระทบด้านต่างๆ อย่างรอบด้านให้ทรงทราบโดยตลอด ซึ่งการติดตามประเมินผลของ สน.กปร. นั้นเป็นที่ชื่นชมของหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างมากถึงความมีประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง

การดำเนินงานของ กปร. และ สน.กปร. เป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างดี โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในความรับผิดชอบของ สน. กปร. มีจำนวนมากถึง ๔,๔๐๔ โครงการ (ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๕-๒๕๕๑) สามารถแยกออกเป็นประเภทต่างๆ อาทิ การพัฒนาแหล่งน้ำ การเกษตร สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอาชีพ สาธารณสุข คมนาคม/สื่อสาร สวัสดิการสังคม โดยโครงการเหล่านี้ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างมาก และแต่ละโครงการสามารถแก้ปัญหาได้อย่างจริงจังและตรงจุด

สิ่งหนึ่งที่ประจักษ์อย่างชัดเจนก็คือ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไม่เพียงแต่สร้างความเจริญทางวัตถุให้แก่ประชาชน แต่ยังสร้างความเจริญทางจิตใจพร้อมๆ กันไปอีกด้วย เพราะอาจกล่าวได้ว่า ในระยะแรกๆ รัฐบาลและสภาพัฒน์ฯ พยายามที่จะเริ่มพัฒนาประเทศชาติด้วยการมองภาพส่วนรวม โดยการเร่งระดมทุนเพื่อสร้างวัตถุที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า และแหล่งน้ำ โดยยังไม่ได้สนใจด้านสังคมเท่าใดนัก ต่อมาเมื่อได้ปูพื้นฐานโครงสร้างดังกล่าวไว้พอสมควรแล้ว จึงเริ่มหันมาสนใจด้านสังคมมากยิ่งขึ้น โดยให้มีการเร่งรัดพัฒนาชนบท ระดมกำลังสู่ชนบทอย่างจริงจัง แต่ผลปรากฏว่า ถึงรัฐจะช่วยเหลืออย่างไรก็ยังไม่เพียงพอ บางครั้งก็ไม่ถูกต้องและตรงจุด ทั้งนี้ เป็นเพราะ

ขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของการพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง ซึ่งในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเอาพระทัยใส่และทรงปฏิบัติการด้วยพระองค์เอง ทำให้ได้รับข้อมูลในพื้นที่อย่างละเอียดและลึกซึ้งซึ่งมาเป็นเวลานานกว่าหน่วยงานราชการหรือแม้แต่นักปฏิบัติการพัฒนาด้านต่างๆ เสียอีก

โดยส่วนตัว ผมเองมีประสบการณ์ที่ถือว่าเป็นบุญของผมที่ได้มีโอกาสเห็นการทรงงานอย่างหนักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงเข้าถึงประชาชนที่อยู่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดาร นั่นคือ ในระหว่างที่ผมเตรียมตัวออกบวชหลังจากลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย ผมได้มีโอกาสเดินทางไปพักอาศัยอยู่ตามวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ก่อนตัดสินใจว่าจะบวชที่วัดใด ซึ่งหนึ่งในวัดที่ผมได้ไปอาศัยอยู่ ก็คือวัดถ้ำอภัยทรงธรรม ของท่านอาจารย์วัน อยู่ที่อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร วัดนี้ตั้งอยู่ในบริเวณเขตยุทธศาสตร์และเป็นรอยต่อระหว่างเทือกเขาภูพานและภูเรือ ต่อกับพื้นที่ราบที่เรียกว่าพื้นที่สีแดง และขณะนั้นก็ยังมีการต่อสู้กันอย่างหนักระหว่าง ผกค. กับฝ่ายบ้านเมืองอยู่เป็นประจำ

คืนหนึ่งในขณะที่ผมนั่งทำวัตรอยู่ก็รู้สึกว่ามีอาการเคลื่อนไหวอย่างผิดปกติ แล้วก็สัมผัสไฟภูบวบเข้ามาในบริเวณวัด ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ มาเยี่ยมท่านอาจารย์วัน หลังจากทรงตรวจพื้นที่และเยี่ยมประชาชนแล้ว โดยไม่ได้แจ้งให้ผู้ใดทราบ พระองค์ท่านทรงร่วมกับท่านอาจารย์วันซึ่งเป็นพระที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถืออย่าง

มากในการวางแผนสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อประโยชน์ของชาวบ้าน ซึ่งในขณะนั้นชาวบ้านในแถบนั้นมีฐานะยากจนและลำบากมาก ผมยังจำได้ว่า มีสถานีตำรวจที่ถูกผู้ก่อการร้ายเผาและยังมีควนไฟคุกรุ่นตั้งอยู่ไม่ห่างจากวัดเท่าใดนัก แต่พระองค์ท่านก็ไม่ได้ทรงหวาดหวั่นต่อภัยอันตรายแม้แต่น้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปทุกหนทุกแห่ง พระองค์ทรงเข้าถึงเกจิอาจารย์ซึ่งเป็นผู้นำประชาชนในท้องถิ่นทุกรักรังการในแถบเทือกเขาภูพานและภูเรือได้ทั้งหมด จึงนับเป็นโชคดีของประเทศไทยที่เรามีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเสียสละ และทรงงานอย่างหนักเพื่อเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากการที่พระองค์ได้ทรงเข้าถึงประชาชนด้วยการลงพื้นที่ด้วยพระองค์เองแล้วพระองค์ท่านยังทรงเข้าพระทัยในการพัฒนาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน พระองค์มีพระราชกระแสรับสั่งว่า เราต้องเข้าใจคำว่า **“ภูมิสังคม”** ก่อน คำว่า **“ภูมิ”** ก็คือให้ดูภูมิประเทศที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ให้ดูดิน น้ำ ลม ไฟ ทำอย่างไรจึงจะสร้างความสมบูรณ์และความสมดุลของดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งอยู่รอบๆ ตัวเราได้ ซึ่งแต่ละแห่งก็แตกต่างกันออกไป ภาคเหนือก็อย่างหนึ่ง พื้นที่ภาคอีสานก็อย่างหนึ่ง ภาคใต้ก็เจอดินพรุ ภาคกลางก็เป็นที่ลุ่มเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการทำอะไรต้องเคารพภูมิประเทศในเบื้องต้นก่อน ส่วนคำว่า

“สังคม” นั้น คือต้องเคารพคน เพราะมนุษย์มีความหลากหลาย ในวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิด และการตัดสินใจแตกต่างกัน เราจะพบว่า ทั้งๆ ที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน คนทางเหนือจะตัดสินใจอย่างหนึ่ง คนทางใต้จะตัดสินใจไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น ในการพัฒนา เราจึงต้องดูแบบบูรณาการทุกมิติ มองทั้งกายภาพ ทั้งคน ทั้งภูมิประเทศ ทั้งมิติของวัฒนธรรมและสังคม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการจึงมุ่งพัฒนาชนบทเพื่อให้ประชาชนสามารถ **“พออยู่พอกิน”** และสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยวิธีการหลายๆ ประการที่เหมาะสมกับการพัฒนาชนบทแบบไทยๆ เป็นการพัฒนาแบบประหยัดเหมาะสมกับพื้นที่ และเหมาะสมกับพื้นฐานของคนไทย รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกันซึ่งแนวทางต่างๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นรากฐานของการพัฒนาชนบทแนวใหม่ในแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจนของรัฐบาลและสภาพัฒนาฯ ในเวลาต่อมา

นับได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสร้าง ความสมดุลให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศพระราชกรณียกิจของพระองค์มีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้การพัฒนาชนบทการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเพื่อ

ความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคมได้รับความเอาใจใส่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการส่งออก การลงทุน การท่องเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ อย่างที่เป็นอยู่จนถึงทุกวันนี้

ผมขอย้อนกลับมาที่การทำงานของ กปร และ สน.กปร. อีกครั้งหนึ่ง ผมคงต้องกล่าวว่าการทำงานของทั้ง กปร. และ สน.กปร. คงไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้อย่างราบรื่นหากขาดผู้บริหารและทีมงานที่ดีของ สน. กปร. เพราะถึงแม้ว่าในระยะเริ่มก่อตั้งมีกลุ่มคนทำงานเพียง ๑๒-๑๕ คน ในขณะที่มีโครงการดำเนินอยู่ถึง ๕๐-๖๐ โครงการต่อปี แต่กลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังสามารถทำงานได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นกลุ่มคนที่ทำงานด้วยความเสียสละ แบบที่เรียกว่า **“พร้อมจะหัวกระเป๋าย้ายไปอยู่เป็นเดือน”** เพราะทีมงานเหล่านี้ต้องพร้อมตามเสด็จเป็นระยะเวลารวมๆ แล้วเกือบค่อนปีเพื่อให้การทำงานสนองพระราชดำริเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทันทั่วถึง ด้วยงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการมีลักษณะเฉพาะหน้าเป็นเสมือน **“ยาแดง”** สมานแผลเพื่อบรรเทาความทุกข์ของประชาชนอย่างเร่งด่วนในเบื้องต้น อาทิ ความเดือดร้อนของประชาชนอันเนื่องมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ดังนั้น ตลอดระยะเวลาที่ทำงาน ผมจึงวางใจ **ดร.สุเมธ** อย่างเต็มที่ ซึ่ง **ดร.สุเมธ** ก็ไม่ได้ทำให้ผมผิดหวัง สามารถทำงานได้เป็นอย่างดี ทำให้ กปร. ที่เพิ่งก่อตั้งได้ไม่นาน มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินงานได้อย่างราบรื่น และสามารถสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างเต็มกำลังดังที่ตั้งเป้าหมายไว้

ป่าดงนาทาม...

ธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต พัฒนาอย่างยั่งยืน

■ ณัฐวุฒิ จินารัตน์*

ป่าดงนาทาม เป็นป่าอยู่บริเวณทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติผาแต้มมีพื้นที่ติดต่อกัน ๓ อำเภอ คืออำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี บริเวณด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงที่เป็นแนวชายแดน ไทย – สปป. ลาว มีพื้นที่ประมาณ ๘๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕๕,๐๐๐ ไร่ในปี ๒๕๓๔ ได้รับการประกาศให้เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านโพนง่ขาม และบ้านดงนา ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริกับผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี แม่ทัพภาคที่ ๒ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง **ให้การช่วยเหลือราษฎรในเรื่องสาธารณสุข สุขภาพอนามัย และโภชนาการ**

*นักวิชาการป่าไม้ ระดับชำนาญการ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช

การประกอบอาชีพ และให้ราษฎรที่อาศัยในพื้นที่ช่วยกันรักษาป่า เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพอากาศที่ ๒ ส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจังหวัดอุบลราชธานี จึงได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหา พื้นที่ป่าดงนาทามในลักษณะโครงการเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภายใต้ชื่อ **“โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ป่าดงนาทาม จังหวัดอุบลราชธานี”** มีระยะดำเนินการ ๓ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ – ๒๕๔๒

การเดินทางเข้าถึง หากดูแผนที่ประเทศไทย ซึ่งเป็นรูปชวานทองแล้ว ป่าดงนาทามอยู่ด้านตะวันออกสุดของคมชวาน อยู่ห่างจากอำเภอโขงเจียม ประมาณ ๔๕ กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร การเดินทางโดยรถยนต์จากตัวจังหวัดใช้เส้นทางหมายเลข ๒๑๗ ถึงอำเภอกันทรวิชัย ข้ามแม่น้ำมูลสู่เส้นทางหมายเลข ๒๒๒๒ ถึงอำเภอโขงเจียม เข้าสู่เส้นทาง ๒๑๑๒ (โขงเจียม – เขมราฐ) ถึงบ้านนาโพธิ์กลาง เลี้ยวขวาผ่านไปยังถ้ำปาฏิหาริย์ (ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร) หรือบ้านทุ่งนาเมือง (ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับเดินป่าท่องเที่ยวป่าดงนาทาม

สภาพธรรมชาติป่าดงนาทาม อุทยานแห่งชาติผาแต้ม มีสภาพพื้นที่เป็นเทือกเขาติดต่อกันลักษณะสูงๆ ต่ำๆ สลับกันไปทั่วพื้นที่ ระดับความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง ๑๐๐-๖๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล แนวเขตด้านทิศตะวันออกใช้เส้นแบ่งเขตแดนประเทศและติดกับประเทศลาว ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตโดยตลอดความยาวประมาณ ๖๓ กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยรวมเป็นลานหิน รอบแนวเขตถัดจากฝั่งแม่น้ำโขงจะเป็นหน้าผาสูงชัน มีภูเขาที่สำคัญ ได้แก่

ภูผาขาม ภูผาเมย ภูผาเจ๊ก ภูผาสร้อย ภูย่าพะ ภูชะนะได ภูผานาทาม ภูโลง ภูปึง ภูจันทร์แดง ภูหลวง ภูสมุย และ ภูกระบอ เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของห้วยช้าง ห้วยภูโลง ห้วยสูง ห้วยลาน ห้วยเพระ ห้วยแยะ ห้วยกวย ห้วยกะอาก ห้วยใหญ่ ห้วยสูง และห้วยหละหลอย

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศของอุทยานแห่งชาติผาแต้มสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน–กันยายน ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม–กุมภาพันธ์ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม–พฤษภาคม อุณหภูมิในแต่ละฤดูแตกต่างกันอย่างมาก ในฤดูฝนจะมีพายุฝนฟ้าคะนองอยู่บ่อยๆ ในฤดูหนาวอากาศเย็นและแห้งแล้ง ความชื้นในบรรยากาศมีน้อย ในฤดูร้อนอากาศร้อนจัด ต้นไม้ใบหญ้าแห้ง

พืชพรรณและสัตว์ป่า

สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง เสียส่วนใหญ่ ตามพื้นที่มีหินโพล่ ลักษณะเป็นป่าโปร่งต้นไม้แคระแกร็น แต่มีความสวยงามตามธรรมชาติ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง ประดู่ และเหมือดต่างๆ พืชพื้นล่างเป็นพวกไผ่ป่า หญ้าต่างๆ ข่อยหิน และยังมีไม้ดอกที่สวยงามขึ้นอยู่ตามชอกลานหินทั่วไป เช่น หยาดน้ำค้าง แดงอุบล เอ็นอ้า เหลืองพิสมร กระดุมเงิน ตั้งไก่อ (หัวไก่โศก) มณีเทวา ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากกระจายทั่วพื้นที่ สภาพป่าจะเปลี่ยนเป็น ป่าดิบแล้ง ในบริเวณที่ราบลุ่มแถบริมห้วยหรือริมแม่น้ำ เนื่องจากมี

ความชุ่มชื้นพอประมาณตลอดปี นอกจากนี้ ยังพบป่าสนสองใบที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ กระจายกระจายในส่วนที่เป็นพื้นราบบนภูต่างๆ ทั่วพื้นที่

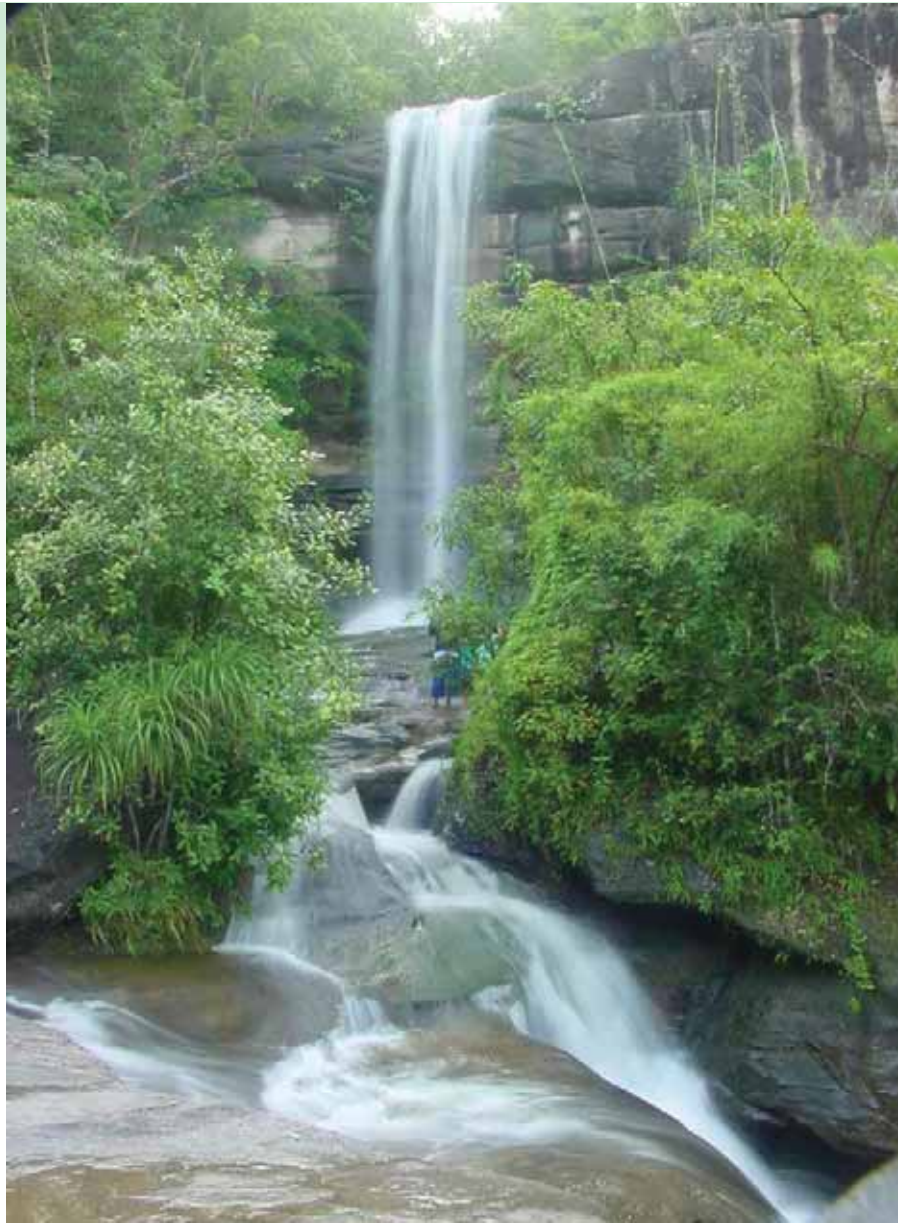
สัตว์ป่า ประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ยังไม่พบ พบแต่ขนาดเล็กลงมา สัตว์ป่าที่พบได้ทั่วไป เช่น อีเห็น สุนัขจิ้งจอก กระต่ายป่า อีเก้ง ชะมด บ่าง ในฤดูแล้งเมื่อระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงมาก จะพบเห็นสัตว์ประเภท หมูป่า เสี่ยงผาวายน้ำข้ามมาจากฝั่งประเทศลาวอยู่เสมอๆ เนื่องจากอาณาเขตบางส่วนอยู่ในลำน้ำโขงมีปลาน้ำจืดชนิดต่างๆ มากมาย ได้แก่ ปลาบึก ปลาคะเพียน ปลาคัง ปลาเทโพ ปลากรด ปลาตุนา ปลาหม้อ ปลากาย ปลาแซ่ เป็นต้น นกนานาชนิดที่พบเห็น เช่น นกขุนทอง นกยูง เหยี่ยว อีกา นกขุนแผน นกกระเต็น เป็นต้น

จุดท่องเที่ยวป่าดงนาทาม

ป่าดงนาทาม มีความเหมาะสมทางการท่องเที่ยวในลักษณะเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งนอกจากพรรณพืช และดอกไม้ตามฤดูกาลแล้วยังมีจุดที่น่าสนใจหลากหลายประเภท เช่น

น้ำตก มีน้ำตกขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีน้ำมากในช่วงเดือนกันยายน – ธันวาคม กระจายอยู่หลายแห่ง ได้แก่ น้ำตกกริต น้ำตกชะป็น น้ำตกห้วยพอก น้ำตกกวางโตน น้ำตกช้อย และน้ำตกห้วยนาเมืองใหญ่

หน้าผาริมโขง ได้แก่ ผาชนะโต ผากำปั่น ผาหินแตก ผาจอมก้อม ผาแดง ผาหินฝน และผายะพืด ซึ่งนอกจากจะเป็นจุดชมวิวมแม่น้ำโขงและชมพระอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยามแล้ว ในช่วงเดือนกันยายน – พฤศจิกายน จะสามารถชมทะเลหมอกได้ด้วย

เสาเฉลียงและก้อนหินมหัศจรรย์ ได้แก่ เต่าหินชมจันทร์ เสาเฉลียงคู่ ผลานถ้ำไฮ เสาเฉลียงภูจอมก้อม และหินโยกมหัศจรรย์ ซึ่งมีน้ำหนักประมาณ ๕๐ ตัน แต่สามารถโยกได้ด้วยคนเดียว

ผลาญหินและลานดอกไม้ดิน ได้แก่ ผลาญหินวัดภูอานนท์ ผลาญถ้ำไฮ ผลาญภูโลงถ้ำ ได้แก่ ถ้ำปาฏิหาริย์ ถ้ำฝ่ามือแดงบ้านปากลา

การล่องเรือตามลำแม่น้ำโขง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – เมษายน สามารถล่องเรือตามลำแม่น้ำโขง ตามเส้นทางบ้านปากลา – บ้านคันท่าเกวียน (ระยะเวลาประมาณ ๓๐ นาที) เพื่อชมทิวทัศน์ ๒ ฝั่งโขง

หมู่บ้านน้ำแซบหลากหลาย มากมายของป่า ลำคำก้ำปาฎิหารย์ คนกล่าวขานวัดภูอานนท์ “บ้านชะชอม”

หมู่บ้านวัฒนธรรม “บ้านชะชอม”
ตั้งอยู่ที่หมู่ ๗ ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวจังหวัด ระยะทาง ๑๓๐ กิโลเมตร ห่างจากอำเภอ ระยะทาง ๔๕ กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีจำนวนครัวเรือน ๑๐๕ หลังคาเรือน มีประชากร ๔๖๕ คน อากาศเย็นสบาย มีลำธารเล็กๆ ไหลผ่านให้ชาวบ้านได้ใช้น้ำบริโภคตลอดทั้งปี บ้านชะชอม ได้เปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนในบรรยากาศป่าเขาลำเนาไพร อากาศที่บริสุทธิ์ ร่มรื่น ชนบท

ที่มีแต่ความยิ้มแย้มแจ่มใส อบอุ่นและจริงจังต่อกัน โดยเปิดใจให้นักท่องเที่ยว ได้พักผ่อนหลบร้อนในบ้านชาวบ้าน เพื่อสัมผัสวัฒนธรรม

กิจกรรมที่สัมผัสได้ คือ การต้อนรับอย่างอบอุ่นด้วยคณะกลองยาว ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ รับประทานอาหารพื้นบ้าน แกงหน่อไม้ แกงเห็ด ไข่มดแดง แกงผัก แมลงต่างๆ หมูนเวียนไปตามฤดูกาล ชมการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ฟังเสียงกลองยาว พิณ แคน กะโปะ จับแงบ ชวนเพลิดเพลินกับท่วงทำนอง และเลือกชมเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน จากการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ จักสานการทำไม้กวาด และเพลิดเพลินกับการเดินป่าเขาลำเนาไพร ถ้ำ น้ำตก ลายมือภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ หินคล้ายรูปร่างต่างๆ จำนวนมาก ศึกษาพันธุ์ไม้หายาก และสมุนไพรท้องถิ่นที่ยังคงมีอีกมากมาย ในเขตป่าชุมชนด้านทิศเหนือของหมู่บ้าน

จุดเด่น : เป็นชุมชนรักป่า หมู่บ้านอนุรักษ์ดีเด่นระดับประเทศ มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านอนุรักษ์ เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

กลุ่มการท่องเที่ยว : ท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ท่องเที่ยวเลียบบึงแม่น้ำโขง ท่องเที่ยวมหัศจรรย์เส้นทางบุญ

มาตรฐานที่ได้รับ : ปี ๒๕๔๘ ปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๒

ประเภทของโฮมสเตย์ : โฮมสเตย์สัมผัสวัฒนธรรม วิถีชีวิต

ช่วงเวลาท่องเที่ยว : สิงหาคม ถึง พฤษภาคม ของทุกปี

สถานีแห่งความสูงและ รอยยิ้มที่ภูพยุหะ

■ วิทยา ไพศาลศักดิ์*

บนดินแดนแห่งขุนเขาที่สลบซับซ้อนของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ผืนป่าที่เต็มไปด้วยศิลปวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่ไม่มีถิ่นใดเหมือน ในดินแดนที่ครั้งหนึ่งเต็มไปด้วยความขัดแย้งจนต้องมีการจับอาวุธขึ้นมาประหัตประหารกัน ด้วยความแตกต่างกันในศาสนา ความเชื่อ และอุดมการณ์ทางการเมือง แม้ว่าความรุ่มร้อนทางการเมืองได้ผ่อนคลายไปแล้วแต่ปัญหาสำคัญที่ยังคงเคียดเคี้ยวกับชุมชนในที่สูงก็คือ ผืนป่าที่เป็นป่าต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำน่าน สายน้ำหลักที่ไม่เคยเหือดแห้งและยังคงไหลหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนสองฟากฝั่งมาอย่างไม่รู้เหนี่ยวยังคงถูกบุกรุกทำลายด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และด้วยความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาสังคมภายนอกชุมชนเป็นหลัก จึงเป็นมูลเหตุให้ต้องมีการขยายพื้นที่ทำกินเพื่อสร้างรายได้ที่แผ่เร้นไปด้วยหนีสินที่ล้นพันตัวและนับวันแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ของชีวิตผู้คนจะคับแคบและตีบตันลงเรื่อย ๆ

*นักวิชาการป่าไม้ ๗ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๑ หัวหน้าสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์

ในปี ๒๕๕๖ นับว่าเป็นปีแห่งความหวังของพี่น้อง
 บนขุนเขาแห่งนี้ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
 ได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ
 จัดตั้ง**สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์**ขึ้น
 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ
 ทางการเกษตรบนพื้นที่สูงให้กับพี่น้องประชาชน ทั้งยังเป็น
 แหล่งสร้างรายได้ให้กับราษฎรผู้สนใจที่เข้าร่วมกิจกรรม
 ต่าง ๆ ของสถานี ซึ่งราษฎรซึมซับความรู้และเกิดทักษะใน

การประกอบอาชีพการเกษตร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและในขณะเดียวกันราษฎรยังกลับมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาผืนป่า ซึ่งก็คือสมบัติของชุมชนให้คืนความสมบูรณ์ จากพระมหากรุณาธิคุณได้ส่งผลให้ชีวิตของผู้คนเกิดรอยยิ้มและความสดใสอีกครั้ง โดยจะเห็นได้จากความปลาบปลื้มและเสียงบอกเล่าของพี่น้องประชาชนดังต่อไปนี้

เสียงแห่งความมั่นคงของผู้นำท้องถิ่น และราษฎรในโครงการ

“ผมเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านน้ำรีพัฒนา หมู่ที่ ๑๒ ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ผมเองเกิดที่นี่ ที่ ๗๐๘ (เขตงานพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย) ตั้งแต่เล็กๆ ก็อยู่ที่นี้ อยู่กับลุงคำตัน เดิมทีทำอะไร ทำสวนอยู่บริเวณนี้ ก็ไม่ค่อยได้ผล ไม่พอกิน ชาวบ้านในหมู่บ้าน ก็เช่นเดียวกัน หลังจากพวกผมเข้ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โครงการพระราชดำริของพระราชินีเข้ามาช่วยเราพัฒนาที่ดินทำกิน ส่งเสริมให้ผมปลูกพืชผัก กกล้วย กาแฟ หม่อน สมุนไพร ไว้เพื่อกินในครอบครัว และขาย รวมถึง การทำนาขั้นบันได ทำนาขั้นบันไดปลูกข้าว

ผมและชาวบ้านเริ่มมีผักสมุนไพรไว้กิน ขายเป็นรายได้บ้างแล้ว ไม่ต้องไปซื้อ ทำนาก็เริ่มได้ข้าวไว้กิน ผมก็อยู่ได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการทำปุ๋ยใช้เอง ทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยหมัก ไม่ต้องซื้อปุ๋ย โครงการก็เข้ามาสร้างจิตสำนึกให้คนรู้จักรักษาป่า ชาวบ้านเริ่มรักป่า จะเห็นว่าป่าตอนนี้ก็เริ่มฟื้นสมบูรณ์ขึ้นอย่างเห็น ไม่เหมือนแต่ก่อนเป็นเขาหัวล้าน คิดว่าต่อไปอนาคตยั่งยืน”

นายสุริชัย กันทา

ผู้ใหญ่บ้านบ้านน้ำรีพัฒนา หมู่ที่ ๑๒ ตำบลขุนน่าน

นายมงคล พรหมพินิจ

กำนันตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

“ผมตั้งใจที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูพยัคฆ์ ที่ได้ช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ที่ทำให้เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ทำให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดีขึ้น ทั้งการปลูกผักกินเอง และนำไปขายให้สถานี เดิมราษฎรมีข้าวไม่พอกิน ไม่มีกินตลอดปี โครงการสอนแนะนำให้ชาวบ้านปลูกผัก ทำนา ปลูกข้าวกิน ต่อไปชาวบ้านจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการเข้ามาพัฒนาตำบลขุนน่าน โดยเน้น ๔ หมู่บ้าน บ้านน้ำรี บ้านน้ำช้าง บ้านห้วยกานต์ และบ้านกิวจันทร์ เพื่อให้คนอยู่กับป่า ป่าอยู่กับคน ในอดีตชาวบ้านเคยทำอะไรเลื่อนลอยไร้หมุ่นเวียน ตั้งแต่พระองค์พระราชทานโครงการภูพยัคฆ์เข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านรู้สึกว่ามีป่าดีขึ้น เพราะชาวบ้านทำไร่อยู่กับที่ ชาวบ้านเริ่มรักษาป่า ป่าดีขึ้นกว่าในอดีต ผมก็ขอขอบคุณทางโครงการ ขอขอบคุณแม่ของแผ่นดินที่ได้ช่วยชาวบ้าน แม้จะอยู่ห่างไกลจากสังคมเมืองเป็นพันกิโล ท่านก็ยังเข้ามาช่วยชาวบ้าน ช่วยแก้ปัญหาให้กับชาวบ้านในทุกพื้นที่ของประเทศ ตอนนี้ชาวบ้านของผมเริ่มอยู่ดีกินดี ในอดีตก็อดมื้อ กินมือ เดี่ยวนี้ก็กินครบ ๓ มื้อ แล้วนอกจากขอบพระคุณท่านแล้ว ผมก็ขอให้พระองค์ท่านมีสุขภาพที่แข็งแรง อายุยืนยาว”

“หลังจากอยู่ป่ามา ๑๕ ปี ก็เข้ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ปีที่แล้วโครงการพระราชดำริภุชงค์ย์ เข้ามาส่งเสริมอาชีพให้ผมและราษฎรบ้านห้วยกานต์ ขณะนี้ก็มี ๑๕-๑๖ ราย ปลูกพืช ผัก โครงการหาแหล่งน้ำ ต่อท่อน้ำเข้านาชาวบ้านสามารถปลูกข้าวได้เพิ่มขึ้น

ภุชงค์ย์สนับสนุนให้ปลูกผักไว้กิน และในอนาคตถ้าหากโครงการส่งเสริมสนับสนุนมากขึ้นต่อไปผมอยากจะปลูกหม่อน กาแฟเพิ่มอีก ผมก็จะขยายผลให้ชาวบ้าน ปลูกมากขึ้น เพื่อปลูกผัก ปลอดภัยไว้กินและขาย เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นต่อไปชาวบ้านก็จะไม่ต้องไปถางไร่อีก ดูรอบสวนผมตอนนี้ นกเริ่มมาอยู่แล้วผมไม่ถางป่า ไม่ใช่สารเคมี ผมจึงขอขอบคุณพระราชินี และแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว ที่ช่วยเหลือชาวบ้านของผม”

นายจง พรหมพินิจ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลขุนน่าน

นายฉัตรชัย บัวแสน
ราษฎรบ้านน้ำรีพัฒนา หมู่ที่ ๑๒ ตำบลขุนน่าน

“ผมได้รับความช่วยเหลือ เรียนรู้จากโครงการ ด้วยการมาเป็นลูกจ้าง นอกจากโครงการจะให้เงินค่าจ้างแล้ว ยังสอน แนะนำให้ความรู้กับผมและชาวบ้านมาแล้ว ๖ ปี ผมได้นำมาปฏิบัติในที่ดินของตนเอง ตอนนี้ก็ประสบผลสำเร็จอย่างเช่นว่า ปลูกผักปลอดภัย ปลูกหม่อน ปลูกกาแฟ ผมยังได้รับการสนับสนุน ไม่ว่าจะปลูกผัก กาแฟ หม่อน โครงการช่วยเหลือขุดนา ต่อท่อน้ำมาให้ ทำให้ผมสามารถทำการเกษตรได้ จนทำให้มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว พออยู่ได้

ผมพยายามจะทำเป็นตัวอย่างให้คนในหมู่บ้านได้เห็นตอนนี้ชาวบ้านเริ่มตื่นตัวเอาอย่างเห็นผม ขายผักได้ ขายกาแฟได้ ขายหม่อนได้ ผมทำงานในไร่นาสวนผม ผมภูมิใจแล้วผมไม่ไปถางป่าถางไร่ ผมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผมพอใจแล้ว ผมจึงขอขอบพระคุณพระองค์ท่านที่นำโครงการมาช่วยเหลือราษฎรบ้านน้ำรี”

บนขุนเขาที่เคยเต็มไปด้วยความแห้งแล้ง บัดนี้กลับมาแปรเปลี่ยนเป็นความชุ่มชื้นและชุ่มเย็นในหัวใจของผู้คนบนที่สูงอีกด้วยพระบารมีที่ได้ปกแผ่ถึงพสกนิกรที่ไม่ว่าอยู่แห่งหนใดในแผ่นดินไทย ได้คลายความทุกข์ร้อน จนกล่าวได้ว่าสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภุชงค์ย์คือสถานีแห่งความสุขและรอยยิ้มของผู้คนบนภูสูงอย่างแท้จริง

๑๙ ผลสำเร็จจากภูพาน

■ วรกานต์ จุฑานนท์*

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย และสาธิตอย่างต่อเนื่อง จวบจนปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๓ ทศวรรษ และมีผลการศึกษา ทดลองกว่า ๒๐๐ เรื่อง มีผลสำเร็จจากการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่มีความโดดเด่น ๑๙ เรื่อง ซึ่งสามารถนำไปขยายผลเป็น แนวทางในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงส่วนหนึ่งของการพัฒนา จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้มีการสั่งสม องค์ความรู้และทฤษฎี การพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในลักษณะ “สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง” ดังนี้

*เจ้าหน้าที่กลุ่มประสานงานโครงการพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงาน กปร.

ผลสำเร็จที่ ๑ สายธารแห่งชีวิต บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เดิมเป็นป่าโปร่ง ซึ่งถูกนำไปใช้ประโยชน์ และถูกทำลายไปมาก ทำให้ไม่มีน้ำในหน้าแล้ง น้ำไหลแรงในหน้าฝน ผิวดินจึงถูกชะล้างเกิดปัญหาดินเค็ม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จึงเป็นเสมือนแบบจำลองของภาคอีสาน เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม โดยได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ ดังนี้

๑. การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก
๒. ป่าเปียก (Wet Fire Break)
๓. การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง
๔. ปลูกป่าในใจคน

ผลสำเร็จที่ ๒ การเลี้ยงโคเนื้อทาจิมะภูพาน

ปัจจุบันรู้จักกันในชื่อ “ทาจิมะภูพาน” เป็นสายพันธุ์ที่ให้เนื้อคุณภาพดีที่สุดในโลก มีความนุ่ม ไขมันแทรกเกรดสูง ที่สำคัญคือมีสัดส่วนของกรดไขมันไม่อิ่มตัวกรดไขมันอิ่มตัว สูงกว่าโคทั่วไป มีผลทำให้เนื้อโคทาจิมะปลอดภัยต่อการบริโภค ซึ่งการพัฒนาโคเนื้อทาจิมะภูพานมุ่งเน้นการใช้โคแม่พันธุ์ที่ราษฎรมีอยู่แล้ว มาผสมกับน้ำเชื้อโคเนื้อทาจิมะภูพาน แล้วทำการขุนลูกโค เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือก

ผลสำเร็จที่ ๓ การเลี้ยงไก่ดำภูพาน ไก่ดำ

จัดเป็นอาหารบำรุง สุขภาพและได้รับความนิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลาย โดยไก่ดำภูพานเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ได้ศึกษาพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ไก่ดำพันธุ์ดี ทนโรค เลี้ยงง่าย โตเร็ว สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งไก่รุ่นน้ำหนัก ๑ กิโลกรัม ราคาตัวละ ๒๕๐ บาท เมื่อเปรียบเทียบราคาไก่เนื้อทั่วไปจะจำหน่ายได้เพียงตัวละ ๗๐-๘๐ บาทเท่านั้น

ผลสำเร็จที่ ๔ การเลี้ยงสุกรภูพาน

สุกรภูพานเกิดจากการพัฒนาสายพันธุ์จากสุกร ๔ สายพันธุ์ที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน คือ พันธุ์เหมยซาน พันธุ์พื้นเมืองสกลนคร พันธุ์ดูริโอกเจอร์ซี่ และพันธุ์แลนด์เรซ เพื่อให้ได้สุกรที่มีลักษณะเลี้ยงง่าย โตเร็ว ให้ลูกดก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเลี้ยงของเกษตรกรได้ดี โดยปัจจุบันสามารถผลิตสุกรภูพาน ๒ สายพันธุ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรที่หลากหลาย

ผลสำเร็จที่ ๕ การปลูกข้าวพันธุ์สกลนคร

เป็นข้าวเหนียว ที่ปลูกได้ทั้งในสภาพนาดอน นาชลประทาน และสภาพไร่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถปลูกได้ทั้งปี คุณภาพข้าวสุก เหนียวนุ่ม มีกลิ่นหอม

ผลสำเร็จที่ ๖

การปลูกข้าวขาวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕

เป็นข้าวเจ้า ที่ทนแล้งได้ดีพอสมควร ทนต่อสภาพดินเปรี้ยว และดินเค็ม เมล็ดข้าวสารใส แกร่ง คุณภาพการสีดี คุณภาพข้าวสุกอ่อนนุ่ม มีกลิ่นหอม

ผลสำเร็จที่ ๗

ลิ้นจี่ นพ.๑

เป็นสายพันธุ์ที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตจังหวัดที่มีความหนาวเย็นสม่ำเสมอ ออกดอกติดผลสม่ำเสมอทุกปี ผลมีรสหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย มีลักษณะเด่นคือออกดอกเดือนธันวาคม และเก็บเกี่ยวได้ในเดือนเมษายนของทุกปี ทำให้จำหน่ายได้ราคาดี

ผลสำเร็จที่ ๘

การเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อควบคุมศัตรูพืชสวนผลไม้

คือการพึ่งตนเอง เป็นการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติมาเป็นแนวทางในการควบคุมศัตรูพืชในสวนไม้ผล โดยการเลี้ยงห่านเพื่อควบคุมวัชพืช เนื่องจากเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อควบคุมแมลงในสวนไม้ผลในอัตรา ๑๐๐ ตัวต่อไร่ ซึ่งนอกจากเกษตรกรจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพปราศจากสารพิษโรคและแมลงแล้ว ยังได้อาหารจากการเลี้ยงห่านและไก่ที่จะให้ไข่ตลอดปี และได้ปุ๋ยคอกที่มีคุณภาพสูงด้วย

ผลสำเร็จที่ ๙

การผลิตวุ้นเส้นจากถั่วเขียว

เมล็ดถั่วเขียวมีคาร์โบไฮเดรตเป็นส่วนประกอบอยู่ถึง ร้อยละ ๕๖ มีโปรตีนไขมัน วิตามิน เกลือแร่ และยังมีอะไมโลสและอะไมโลเพคติน จึงสามารถผลิตเป็นแป้งที่มีคุณภาพ นำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์วุ้นเส้นที่เหนียวนุ่ม ไม่เปื่อยยุ่ย เป็นที่ต้องการและนิยมบริโภคกันทั่วไป

ผลสำเร็จที่ ๑๐

การเลี้ยงปลานิลแดงร่วมกับเปิดบบาลิลูกผสมในบ่อครัวเรือน

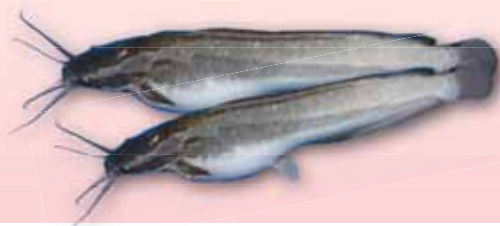
เป็นแนวทางในการเลี้ยงปลาแบบผสมผสานที่ดีและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทางภาคอีสานอย่างยิ่ง โดยระยะเวลา ๘ เดือนสามารถเลี้ยงเปิดได้ถึง ๒ รุ่น และเลี้ยงปลานิลแดงได้ ๑ รุ่น และต้นทุนหลักมาจากค่าอาหารเปิดมากกว่าร้อยละ ๕๐ ส่วนผลกำไรที่ได้จะมาจากการขายเปิดและปลา ซึ่งเป็นรายได้ที่มากกว่าการเลี้ยงปลาแบบอื่น ๆ

ผลสำเร็จที่ ๑๑

การเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์

เป็นการเลี้ยงสัตว์น้ำในรูปแบบที่เหมาะสมกับเกษตรกรที่มีน้ำใช้ในการทำการเกษตรอย่างจำกัด โดยพันธุ์ที่นิยมเลี้ยงคือ ปลาดุกเทศหรือปลาดุกยักษ์ เนื่องจากโตเร็วมาก สามารถกินอาหารได้แทบทุกชนิด ใช้ระยะเวลาเลี้ยงสั้นเพียง ๒-๓ เดือนสามารถจำหน่ายหรือบริโภคได้แล้ว

ผลสำเร็จที่ ๑๒ เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การบริหารจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะดินและน้ำที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีการคำนวณตามหลักวิชาการอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ทั้งนี้ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ มี ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ เป็นการผลิตแบบพึ่งตนเองด้วยวิธีง่าย ๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังพอมือพอกิน ไม่อดอยาก

ขั้นที่ ๒ เกษตรกรรมพลงกันในรูปแบบหรือสหกรณ์ ร่วมแรงในเรื่องของการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา

ขั้นที่ ๓ ร่วมมือกับแหล่งเงินและพลังงาน ตั้งและบริการโรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ซึ่งมีใช้ทำอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว

ผลสำเร็จที่ ๑๓ การจัดการดินเค็มเพื่อปลูกข้าว ดินเค็ม เป็นปัญหาสำคัญมากอย่างหนึ่งต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีปัญหาพื้นที่ดินเค็มประมาณ ๑๗.๘ ล้านไร่ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรสามารถเลือกปลูกพืชทนเค็ม หรือพืชชอบเกลือ และควรเลือกชนิดพืชปลูกให้เหมาะสม เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำขังควรปลูกข้าว จะทำให้ผลผลิตเพิ่มได้ จาก ๑๐-๑๕ ถึงต่อไร่ เป็น ๓๐ - ๕๐ ถึงต่อไร่ และควรใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก แกลบ หรือพืชปุ๋ยสด

ผลสำเร็จที่ ๑๔ การจัดการดินลูกรังเพื่อปลูกไม้ผล ดินลูกรัง เป็นดินทรายปนดินร่วน มีหินมนเล็กหรือเศษหินปะปนอยู่มาก ทำให้มีปริมาณเนื้อดินน้อยลง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ต้องมีการจัดการดินและพืชที่เหมาะสม เช่น การปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของดิน การใช้ประโยชน์ดินลูกรังในการทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชไร่หรือพืชที่มีรากตื้นต้องใส่ปุ๋ยและรักษาความชื้นด้วยวัสดุคลุมดิน หรือการปลูกไม้ผลต้องขุดหลุมให้กว้างกว่าปกติแล้วรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก จากนั้นคลุมโคนต้นด้วยเศษหญ้า เพื่อรักษาความชื้น ซึ่งจะช่วยให้การปลูกพืชได้ผลผลิตดี

ผลสำเร็จที่ ๑๕ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและเห็ดพื้นเมือง เห็ด มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจให้ประโยชน์ด้านอาหารและยาสมุนไพร โดยได้มีการเพาะเห็ดในสภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ และได้นำวัสดุเหลือใช้ในด้านเกษตรกรรมและด้านอื่นๆ มาเป็นวัสดุเพาะปรับปรุงการเพาะเห็ดชนิดต่างๆ เช่น การเพาะเห็ดสกุลนางรม ได้แก่ เห็ดภูฐาน เห็ดขอนขาว ฯลฯ ซึ่งได้ผลผลิตดีในช่วง พฤษภาคม - ธันวาคม และมกราคม - กุมภาพันธ์

ผลสำเร็จที่ ๑๖ การปลูกยางพารา ยางพาราพันธุ์ดี

เหมาะสมกับสภาพดินและภูมิอากาศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ PR๒๒๕ และ RRIM ๖๐๐ ซึ่งให้ผลเทียบเท่าผลผลิตน้ำยางของทางภาคใต้ ยางพันธุ์ PR๒๒๕ มีการเจริญของต้นดีที่สุดในขณะที่ยาง RRIM ๖๐๐ ให้ผลผลิตน้ำยางสูงสุด

ผลสำเร็จที่ ๑๗ หม่อนพันธุ์สกลนครและไหมพันธุ์นางดู่สกลนคร

มีลักษณะเด่น คือ มีความทนทานต่อสภาวะแห้งแล้งได้ดี ขยายพันธุ์ง่ายสามารถใช้ท่อนพันธุ์ปลูกในแปลงได้โดยตรงหรือปักชำก่อนปลูก โตเร็ว ผลผลิตใบสดได้ ๓,๕๐๗ กิโลกรัมต่อไร่ มีความต้านทานโรครากเน่าได้ดี มีความทนทานเพลิงไฟได้ดี

ส่วนหนอนไหมโตเต็มวัยตัวผู้ขาว ตัวเมียขาว ลักษณะลายบนตัวหนอนไหมไม่มี สีของรังไหมเหลือง รูปร่างรังไหมวงรี รอยย่นบนผิวรังละเอียด ลักษณะดีเดินเลี้ยงง่าย ผลผลิตสูง โดยเส้นไหม ๑ กิโลกรัมขายได้ ๑,๓๐๐ - ๑,๖๐๐ บาท

ผลสำเร็จที่ ๑๘ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร

สมุนไพรถูกนำมาใช้สารพัดประโยชน์และถูกแปรรูปออกมาในแบบต่างๆ เช่น การทำลูกประคบสมุนไพรแห้ง (น้ำหนัก ๒๕๐ กรัม) โดยมีสมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนประกอบหลักคือ ไพล ขมิ้น ตะไคร้ ใบมะกรูด ใบมะขาม พิมเสน การบูร และเกลือ สามารถสร้างรายได้เฉลี่ย ๑,๘๐๐ - ๒,๕๐๐ บาทต่อคนต่อเดือน

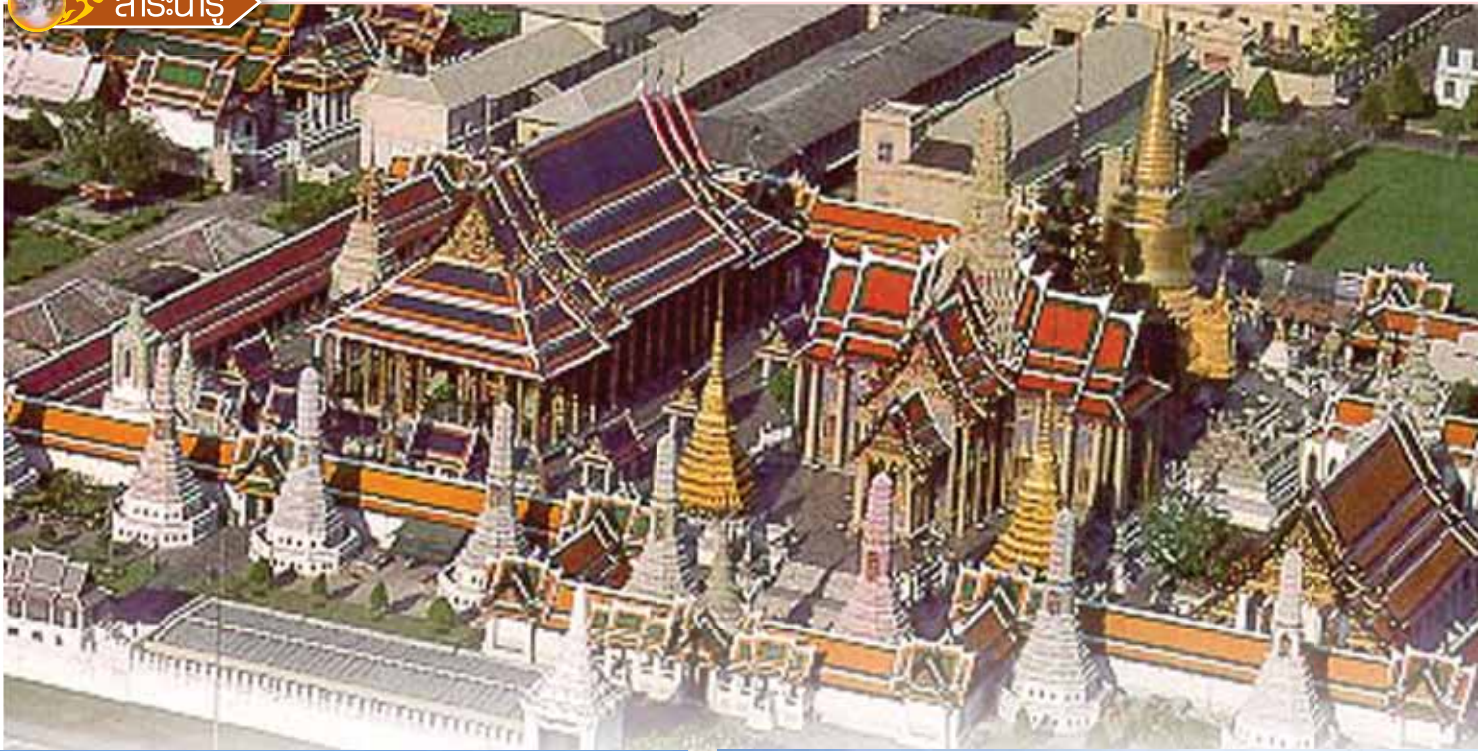
ผลสำเร็จที่ ๑๙ การผลิตผ้าย้อมคราม

ต้นคราม เป็นไม้พุ่มตระกูลถั่ว ชอบน้ำน้อย แดดจัด ใบครามสด หรือทั้งกิ่งทั้งใบแก่และใบอ่อน ประมาณ ๘ กิโลกรัม จะได้เนื้อครามปนปูนขาว ๑ กิโลกรัม ย้อมผ้าได้ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ กรัม จึงต้องปลูกต้นครามค่อนข้างมาก ขั้นตอนในการเตรียมน้ำย้อมต้องใช้ระยะเวลาทั้งหมดประมาณ ๗ วัน การทอผ้าย้อมครามสามารถสร้างรายได้ เฉลี่ย ๒,๐๐๐ - ๒,๕๐๐ บาทต่อคนต่อเดือน

ผลสำเร็จของการพัฒนา ๑๙ เรื่องนี้ เกิดขึ้นได้ด้วยพระปรีชาญาณและสายพระเนตรอันยาวไกลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงปรารถนาที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรได้ร่วมพระบารมีของพระองค์ โดยเฉพาะเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และการพัฒนาตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาต่างๆ ที่พระราชทานไว้เกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมแล้ว

ดังนั้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงเป็นแหล่งองค์ความรู้ ซึ่งขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง

■ สุธัทสน์ โพธิศิริกุล*

*เจ้าหน้าที่ศูนย์สารสนเทศ สำนักงาน กปร.

ทราบหรือไม่ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทรงเป็นเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรกแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนแม่กองงานบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เมื่อครั้งฉลองสมโภช ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์

และทราบอีกหรือไม่ว่า ประเทศไทยของเรานั้นได้เคยมีการฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์มาแล้วถึงสี่ครั้ง

และในทุกครั้งก็จะมีงานบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามมาโดยตลอด ซึ่งในคราวที่พระองค์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนแม่กองงานบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง นับเป็นครั้งที่สี่ ซึ่งเป็นการบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งสำคัญของประเทศไทยในขณะนั้น

ถึงความปรากฏในคำกราบบังคมทูลรายงานการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวังตอนหนึ่งว่า

“ครั้งถึงปลายปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ใกล้เคียงที่จะมีการสมโภชพระนคร จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ข้าพระพุทธเจ้า เป็นประธานกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ฉลองพระเดชพระคุณคิดการดำเนินการให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ทันการกำหนดสมโภชพระนครให้จงได้”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงรับพระราชภารกิจด้วยความเอาพระทัยใส่ ได้เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นประจำ เพื่อการกำหนดแผนงานบูรณะการจัดหาทุนมาเพิ่มเติมงบประมาณในการใช้จ่าย พระราชทานพระราชวินิจฉัย และชี้้นำการแก้ปัญหาในการบูรณปฏิสังขรณ์ที่นอกเหนือไปจากการเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงสวยงามแล้วยังจะต้องอนุรักษ์แบบแผนศิลปกรรมประเพณีไทยไว้มิให้เปลี่ยนแปลงเป็นอื่นอีกด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกำกับตรวจตราการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามด้วยพระองค์เองเป็นประจำ โดยเฉพาะในเวลาเย็นที่ทรงว่างจากพระราชภารกิจประจำวันด้านอื่นๆ แล้ว ไม่แต่ในยามปรกติเท่านั้น โอกาสใดที่เกิดมีปัญหาในการบูรณปฏิสังขรณ์ คณะกรรมการการบูรณะไม่อาจแก้ปัญหาในการดำเนินงาน ทั้งในทางกำหนดหรือตกลงทางรูปแบบศิลปะไทย หรือวิธีการอนุรักษ์ให้ดำเนินไปได้ก็ดี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงพระกรุณาเสด็จฯ มาพระราชทานพระราชวินิจฉัยด้วยพระปรีชาสามารถ และสุขุมคัมภีรภาพยิ่งในศิลปะและศาสตร์แห่งศิลปวิทยา ดังจะเห็นได้จากบันทึกความทรงจำในการบูรณะวัดพระแก้ว ของ ดร. สุวิชัย รัศมิภุติ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมศิลปากร ตอนหนึ่งว่า

“สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จฯ มาเป็นองค์ประธานฯ งานจึงลุล่วงมาด้วยดี ที่ว่าด้วยดีหมายความว่า สามารถฟันฝ่าอุปสรรคจนเสร็จตามกำหนด ทั้งนี้ถ้าไม่ได้พระบารมีของพระองค์ท่านเป็นที่พึ่ง พระองค์ท่านทรงวินิจฉัย ตัดสินพระทัยเด็ดขาดไม่มีใครกล้าอุทธรณ์ฎีกา งานจึงเริ่มดำเนินมา ด้วยดี”

การบูรณปฏิสังขรณ์วัด พระศรีรัตนศาสดารามแล้วเสร็จ สำเร็จทันการฉลองสมโภช ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์นี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กราบบังคมทูลรายงานการบูรณะ ตอนหนึ่งว่า

“กรมศิลปากร” ตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ และเหล่าช่างนายด้านทำการ ได้ลงมือปฏิสังขรณ์ตามโครงการ แต่เดือน ๙ ปีมะเส็งนพศ จุลศักราช ๑๓๓๙ ตรงกับพุทธศักราช ๒๕๒๐ สืบมาจนถึงวันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๕ ปีจอจุลศักราช ๑๓๔๓ ตรงกับพุทธศักราช ๒๕๒๕ ระยะเวลาที่เหล่าช่างและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ทำการมาด้วยความวิริยะอุตสาหะ ยิ่งเป็นเวลาถึงกว่า ๔ ปี สิ้นเงิน ๓๕๐ ล้านบาทการแล้วเสร็จ ทุกสิ่งสรรพสมดังพระราชประสงค์ ทุกประการ

พระราชภารกิจอันยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดในการอนุรักษ์มรดกของชาติ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เห็นจะไม่มีใครใดยิ่งใหญ่และสำคัญเท่ากับทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้แม่กองงานบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ซึ่งทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรกแห่ง

พระบรมราชจักรีวงศ์ ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ทรงเป็นแม่กองอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง

วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวังได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ให้คืนสภาพมั่นคงแข็งแรง สามารถผดุงรักษาแบบแผนทางการช่าง และรูปลักษณะทางศิลปะประเพณีไทย งานสรรพสมบูรณพร้อมอยู่ในโอกาสฉลองสมโภช ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์เป็นศรีสง่าแก่บ้านเมืองดังเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็เนื่องด้วยพระบารมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพระราชภารกิจเอาพระทัยใส่ในการกำกับดูแลอย่างเข้มแข็ง โดยไม่ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยาก

บ่อยครั้งที่พสกนิกรได้รับทราบจากสื่อมวลชนว่า เมื่อทรงว่างจากพระราชภารกิจประจำวันในเวลาเย็น ได้เสด็จฯ เป็นการส่วนพระองค์ไปทรงตรวจตราการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง คราวละนานๆ ซึ่งเป็นที่ชื่นชมโสมนัสในพระวิริยะอุตสาหะและพระราชศรัทธาเป็นที่ยิ่ง สมดังที่ทรงเป็นพระผู้ทรงพระราชูปถัมภ์ มรดกศิลปกรรมไทยโดยแท้

คัดตัดตอนมาจาก : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ ๑๖ การบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดย นายจุลทัศน์ พยาฆรานนท์ <http://guru.sanook.com/encyclopedia/การบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม/>

บ้านขาม : บนเส้นทาง งานพัฒนาสู่ชุมชนพอเพียง

■ อนุสรณ์ ไชยพาน*

ในภาวะปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแนวทางหนึ่งคือ การพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ชุมชนสามารถมีการบริหารจัดการและพึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งจะรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างเท่าทัน บ้านขามเป็นตัวอย่างชุมชนเล็กๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สะท้อนให้เห็นพลังของชุมชนในการลุกขึ้นมาจัดการปัญหาในชุมชนตนเอง ตลอดจนการก่อเกิดกิจกรรมงานพัฒนาต่างๆ ขบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ได้สะสมประสบการณ์การทำงานพัฒนา ในการแก้ปัญหาภายในชุมชน จนสามารถประสบความสำเร็จ บนพื้นฐานการพึ่งตนเองของชุมชน มาจนถึงปัจจุบัน

รู้จักชุมชนบ้านขาม

บ้านขาม เป็นชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม อำเภोजัตร์รัส ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๔๖ กิโลเมตร เป็นหมู่บ้าน ขนาดใหญ่มีจำนวนครัวเรือน ๒๗๙ ครอบครั้ว จำนวนประชากร ๑,๑๕๒ คน เป็นชาย ๕๖๗ คน หญิง ๕๘๕ คน บ้านขามเป็นชุมชนที่มีความเป็นมายาวนานมากกว่าร้อยปี ตั้งแต่ปี ๒๓๓๑ และก่อตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ เมื่อปี ๒๔๕๐ ชาวบ้านส่วนใหญ่ อพยพมาจากอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ สาเหตุที่มาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านขามเนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ และที่ตั้งชื่อว่า “บ้านขาม” มีที่มาที่เล่าสืบทอดต่อกันเป็น สองกระแส กระแสที่หนึ่ง บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นมะขามขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนอีกกระแสหนึ่ง กล่าวว่าในการก่อตั้งชุมชนบ้านขามผู้นำที่เป็น

ผู้ปกครองหมู่บ้านมีบุคลิกภาพที่น่าเกรงขาม จึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของผู้นำ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ ในชุมชนบ้านขาม ประกอบอาชีพ ทำไร่ข้าวโพด ทำนา ปลูกพริก โดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติและเขื่อนลำคันฉู มีรายได้หลักเป็นรายปี ในช่วงฤดูแล้งส่วนใหญ่จะออกไปทำงานรับจ้างทั่วไปในอำเภอและพื้นที่ใกล้เคียง ในด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นระบบเครือญาติ มีความรัก ความสามัคคี อยู่กันอย่างพื่ออย่างน้อง และให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ทางด้านการเมืองการปกครอง มีผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนนำสำคัญในชุมชน นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้นำหมู่บ้าน จำนวน ๑๔ คน โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ **นายประจวบ แต่งทรัพย์** ซึ่งเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เชื่อมั่น ศรัทธา และที่สำคัญที่สุดคือ เป็นผู้นำในการสร้างและพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จนเป็นที่รู้จักกันในแวดวงงานพัฒนาของชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งเรียนรู้

*ผู้ประสานงานคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช), คณะอนุกรรมการคัดเลือกการประกวด ผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทประชาชน และชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ศึกษา ดูงานด้านการพัฒนาชุมชนของจังหวัดชัยภูมิ ที่ประสบความสำเร็จ ในการใช้กระบวนการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน อย่างมีรูปธรรม และตัวอย่างที่ชัดเจนที่ผู้นำ และสมาชิกในชุมชน ได้ร่วมกัน ก่อร่าง สร้างตัว ค่อยๆ ทำ ค่อยๆ โต สิ่งสมประสพการณ์ ลองผิด ลองถูกมาอย่างยาวนาน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ ที่มีคุณค่าในการขยายผลสู่ชุมชน ส่งผลให้ชุมชนบ้านขาม เป็นศูนย์การเรียนรู้ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ คน ชุมชน ที่หมู่บ้านต่างๆ ได้มาเรียนรู้ นำไปขยายผล

ชุมชนบ้านขาม : บนเส้นทางงานพัฒนา

สถานการณ์ปัญหาชนบทที่พบโดยทั่วไป ของเกษตรกร ชาวบ้านมักจะเผชิญกับภาวะหนี้สิน พืชผลการผลิตราคาตกต่ำ ราคา ต้นทุนการผลิตสูง รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ภัยธรรมชาติ อีกทั้ง กระแสการพัฒนาทันสมัยต่างๆ ที่รุกและหลั่งไหลลงสู่ชุมชน ต้องมีการปรับตัว ปัญหาที่ชุมชนบ้านขามต้องเผชิญร่วมกันคือ **“หนี้สิน”** จากการกู้ยืมเงินนอกระบบซึ่งมีดอกเบี้ยแพงจากนายทุน เพื่อนำมาใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพในแต่ละปี จึงได้มีเวทีแลกเปลี่ยน ปัญหาชุมชน อย่างจริงจัง ที่จะหาแนวทางแก้ปัญหาหนี้สิน โดยเจ้าหน้าที่พัฒนากร ได้เข้ามาช่วยเหลือในการจัดกระบวนการ รวมกลุ่ม คิด แก้ปัญหาชุมชน

การก่อเกิดกลุ่มครั้งแรก จึงเริ่มขึ้นในปี ๒๕๓๓ ในรูปแบบ **ศูนย์สวัสดิการตลาดบ้านขาม** ที่เป็นศูนย์บริการ สินค้า อุปโภค บริโภค มาจำหน่ายให้แก่สมาชิก โดยมีผู้ถือหุ้นระยะแรก ๒๑๗ คน จำนวน ๔,๖๘๕ หุ้นๆ ละ ๒๐ บาท รวม ๙๓,๗๐๐ บาท และในช่วงระยะเวลา ๑ ปี ผ่านมา มีกำไรมากมาย สมาชิกจึงเห็นพ้องต้องกันที่จะจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ จึงได้เกิด **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม** ขึ้นในปี ๒๕๓๔ โดยทุก วันที่ ๒ ของเดือน สมาชิกจะต้องนำเงินมาออมทรัพย์จนถึงทุกวันนี้ สามารถขยายไปจนครบ ๑๒ หมู่บ้าน ในตำบลบ้านขาม นอกจากนี้ ในชุมชน ยังมีการจัดตั้งกองทุนต่างๆ ด้วยความร่วมมือของชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนปุ๋ย ธนาคารข้าว กองทุนเหล่านี้อยู่อย่างกระจัดกระจาย ทำให้ชาวบ้าน มีหนี้สินหลายทาง และการจัดการเงินทุนยังไม่เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด คณะกรรมการบริหารเงินทุน กองทุนต่างๆ ได้ประชุม และมีมติที่จะสร้างเอกภาพการบริหารจัดการด้วยเหตุผลสำคัญ คือ แก้ปัญหาความซับซ้อนในการกู้ยืมเงินสมาชิก ดอกเบี้ยถูกกว่า นำเงินชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

และเป็นการลดภารกิจของคณะกรรมการในการทำงานภายใน กลุ่มของตนเอง โดยนำเงินทุนทุกกองทุนมารวมกัน และให้ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เป็นแกนบริหารจัดการกองทุน เรียกว่า **กองทุนบูรณาการ** ซึ่งเริ่มดำเนินการในช่วงปลายปี ๒๕๔๖ มีจำนวนกองทุนที่เข้าร่วม ๑๐ กองทุน และมีการ จัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชนและสมาชิก โดยการปันผลแก่ สมาชิกที่ฝากเงินสัจจะประจำทุกปี จัดสรรสำหรับการดูแล สาธารณประโยชน์ จัดสวัสดิการและพัฒนาหมู่บ้าน ผลที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการกองทุน มีการทำกิจกรรมหลากหลาย เช่น เกิดโรงสีข้าวชุมชน นำผลที่ได้ไปเลี้ยงหมู เลี้ยงปลา ส่วนที่เหลือก็ขาย เช่น ขายเกลือ ขายรำ และปลายข้าว ทำลาน ตากข้าวโพด ให้ชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน ทำนารวมให้สมาชิก ผลิตข้าวพันธุ์ดี เพื่อเป็นกองทุนให้สมาชิกกู้ยืม จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพด ปุ๋ย การฟื้นฟูป่าชุมชน ฯลฯ ก่อให้เกิดผลด้านงาน พัฒนาในชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่มีการบริหารจัดการ แบบบูรณาการ สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียง ทั้งในระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ จึงทำให้ชุมชนบ้านขาม เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการชุมชนจากชุมชน ต่างๆ ทั่วประเทศและ**ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน นำร่องของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ ๑๑**

ในปี ๒๕๔๘ ได้จัดตั้ง **กองทุนสวัสดิการชาวบ้าน** (ระดับตำบล) เพื่อเป็นสวัสดิการ ของภาคประชาชนโดย ประชาชน เพื่อประชาชน เป็นสัจจะที่ชาวบ้านได้ให้คำมั่นต่อกัน ที่จะนำไปสู่หลักประกันความมั่นคงในชีวิต บนพื้นฐานของการ เอื้ออาทรต่อกัน และสามารถพัฒนาจนกลายเป็นกองทุน สวัสดิการออมทรัพย์ วันละบาท มีการบริหารจัดการกองทุน สวัสดิการชาวบ้านจากหมู่บ้านๆ ละ ๒ คน จาก ๑๒ หมู่บ้าน

แบ่งหน้าที่กันตามความถนัด โดยมีกฎระเบียบ กติกา ที่วางไว้ร่วมกันของสมาชิกในการบริหารจัดการออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ เพื่อจัดสวัสดิการ ๙ เรื่อง ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ตั้งไว้เป็นกองทุน และอีก ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ตั้งเป็นเงินลงทุน ธุรกิจและการศึกษา การออมของสมาชิก มีสองรูปแบบคือ ประเภทรายปี (๓๖๕ บาทต่อปี) และออมเป็นรายเดือน (๓๐-๓๑ บาทต่อเดือน)

ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญ ที่ก่อให้เกิดผลงานของชุมชนบ้านขาม มาจากปัจจัยภายในชุมชน ที่มีผู้นำที่สามารถประสานงาน เชื่อมโยง การเรียนรู้หน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน การมีส่วนร่วมของพลังภายในชุมชน กรรมการและสมาชิก ร่วมคิด ร่วมวางแผน ในกฎกติกา กลุ่มที่ปฏิบัติร่วมกัน ความโปร่งใส การวางใจซึ่งกันและกัน และ

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ที่มีการปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนทุกปี โดยอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกิจกรรมที่ชุมชนบ้านขามดำเนินการ แล้วทำให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง สามารถเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆ ในตำบลบ้านขาม และตำบลอื่นๆ ดำเนินการตาม ทำให้เกิดเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลบ้านขามและกองทุนสวัสดิการชุมชนล้งจะวันละบาท ในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ **การพึ่งตนเอง** ของชุมชน

บ้านขาม : ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านขาม เริ่มมีวิถีชีวิตชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ โดยการออมเงิน ซึ่งนับเป็นก้าวแรกที่ชาวบ้านขามร่วมกันดำเนินการด้วย **จิตสำนึกที่ต้องการพึ่งพาตนเองของชุมชน** ชาวบ้านขามจึงได้ร่วมแรง ร่วมใจ จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในหมู่บ้าน ด้วยการให้ชาวบ้านได้ร่วมกันระดมทุนที่มีอยู่มาแก้ปัญหาและใช้คุณธรรม ๕ ประการ คือ **ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน** เป็นแนวทางในการบริหารงาน และยังส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มากมายตามมาจากการดำเนินกิจกรรม เช่น การลดรายจ่ายในเรื่อง **เมื่อล้งจะครบ ๑๘๐ วัน สมาชิกครอบครัว** การประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่สร้าง **ระบบภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน** ที่นำไปสู่การจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน

โดยการนำผลกำไรจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มาตั้งเป็น **“กองทุนสวัสดิการชุมชน”** หลังจากได้นำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ด้วยการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นฐานคิดในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน จากเดิมที่คนในชุมชนประสบปัญหาเศรษฐกิจมีหนี้สินจากภาคเกษตรและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสทุนนิยม หลังจากที่บ้านขามได้สร้างระบบการบริหารจัดการชุมชนด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานของชุมชน ซึ่งไม่ใช่เพียงผู้นำที่ชี้ทิศทางไปตามความคิดของตัวเองเท่านั้น แต่ชาวบ้านขามทุกคนมีสิทธิในการพูดคุย การแสดงความคิดเห็น นับว่าเป็นประชาธิปไตยของชุมชนอย่างแท้จริง เพราะเสียงส่วนรวมเป็นผู้ตัดสินในกิจกรรมการก้าวเดินของชุมชน มีทิศทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนด้วยตนเอง ส่งผลให้ **บ้านขามเป็นชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข** ซึ่งตัวอย่างในการบริหารจัดการชุมชน ได้แก่ การลดการดื่มสุรา และค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยในการจัดงานบุญ งานประเพณีในชุมชน ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้มาจากเวทีประชาคมของหมู่บ้านและต่อมาได้ตั้งเป็นกฎของหมู่บ้านว่าในการจัดงานดังกล่าวต้องไม่มีเหล้าเป็นเครื่องดื่ม ซึ่งคนในชุมชนก็ร่วมกันปฏิบัติตามกฎที่ชุมชนกำหนดไว้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการนำปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมายึดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านขามที่เกิดขึ้น ดังนี้

๑ สวัสดิการ ๙ มีสิทธิ ได้รับสวัสดิการ ๙ เรื่อง สวัสดิการผู้สูงอายุ สวัสดิการเจ็บ นอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล สวัสดิการเสียชีวิต สวัสดิการกู้ยืมเพื่อเป็นทุนการศึกษาและลงทุนการศึกษาและลงทุนธุรกิจชุมชน สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส สวัสดิการคนทำงาน สวัสดิการเงินกู้ กรณีเสียชีวิต และสวัสดิการเงินฝากกรณีเสียชีวิต สวัสดิการชาวบ้านให้มากกว่าค่าว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยคณะกรรมการให้ชาวบ้านสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยไม่จำกัดอายุ เพราะชุมชนตระหนักอยู่เสมอว่าชุมชนต้องสามารถดูแลกันได้อย่างครบวงจร เพราะสวัสดิการไม่ใช่บริษัทประกันชีวิต

แนวทางการดำเนินชีวิตชุมชนบ้านขามตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทาง	การดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านขาม
ความพอประมาณ	ชุมชนบ้านขามมีการพัฒนาหมู่บ้านโดยมีการสำรวจข้อมูล ปัญหาความต้องการ มีการวิเคราะห์ถึงฐานะของประชาชน และทรัพยากรที่มีอยู่ว่าสามารถที่จะพัฒนาได้แค่ไหนตามความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาชุมชนสมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่มีการใช้จ่ายและมีการลงทุนในการประกอบอาชีพ และดำเนินกิจกรรมร่วมกันของชุมชน โดยยึดหลักของความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปหรือไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเองหรือผู้อื่นในชุมชนดังเช่น การที่คนในชุมชนบ้านขามมีการเรียนรู้การใช้เงินของตนเองโดยการทำบัญชี รับ - จ่าย ของครัวเรือน ทำให้เห็นเส้นทางการใช้จ่ายเงินมีการวางแผนการใช้เงินเพื่อให้มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จะต้องมีการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางแก้ไขโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
ความมีเหตุผล	ชุมชนบ้านขามได้มีการร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคม และทรัพยากรของชุมชนด้วยเหตุผลและความรู้ความเข้าใจ แล้วจึงตัดสินใจนำไปใช้ในการทำแผนชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการลงทุนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีการวางแผน รู้จักแยกแยะปัญหา อุปสรรค ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้นอย่างรอบคอบ การบริหารจัดการชุมชนบ้านขาม แม้ว่าจะระบอบการภายในชุมชนจะเริ่มก่อรูปก่อร่างมีกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาของชุมชน แต่ในช่วงต่อมากลับพบว่า แต่ละกลุ่มกิจกรรมต่างมีกิจกรรมของตนเอง ขาดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้นชาวบ้านในบ้านขามจึงยังต้องประสบกับปัญหาที่นั่นเหมือนเช่นเคย เมื่อมองเห็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้นำชุมชนจึงได้เกิดความคิดที่จะเชื่อมโยงหนี้บัญชีต่าง ๆ ให้เหลือน้อยที่สุดให้ชาวบ้านลดการเป็นหนี้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการปฏิบัติการบูรณาการกองทุนในหมู่บ้าน โดยการรวมกันกองทุนภายในหมู่บ้านให้เป็นกองทุนเดียว เพื่อให้ชาวบ้านขามมีหนี้เพียงบัญชีเดียว หลังจากมีการรวมเงินกองทุนเป็นบัญชีเดียวแล้วทำให้สถานการณ์การเงินภายในหมู่บ้านมีการปรับเปลี่ยนไปโดยให้กู้ได้ทุกเดือน แต่ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ต้องกู้ ถ้ามีความจำเป็นเดือนร้อนก็สามารถยืมเงินได้ ๑๕ วัน โดยที่ไม่คิดอัตราดอกเบี้ย ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มกิจกรรมมีรายได้ ลดรายจ่ายต่าง ๆ ที่ซ้ำซ้อน สามารถนำเงินกลับมาแก้ไขปัญหาหนี้สินของตนเองได้
มีภูมิคุ้มกัน	ชุมชนบ้านขามได้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นในชุมชนได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ธนาคารข้าว ธนาคารโค ศูนย์สาธิตการตลาด ลานรับซื้อผลผลิต สำหรับให้บริการแก่สมาชิก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นบ่งชี้ให้เห็นว่าสมาชิกในชุมชนได้มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยการรู้จักวางแผนในการใช้จ่ายของครอบครัว การทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับ รายรับ - รายจ่าย ตลอดจนลดความเสี่ยงในการลงทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านขามได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นภายในครอบครัวภายในชุมชน ได้เป็นอย่างดี ดังคำพูดที่ผู้นำชุมชนเคยกล่าวไว้ “ถ้าต่างคนต่างอยู่ ต่างทำ ก็ไม่มีพลัง” จากการทำที่ต่างคนต่างทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลให้คนในชุมชนหันมามองตัวเอง จึงทำให้เกิดการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง ของชุมชน ทั้งปัญหาหนี้สิน ปัญหารายได้ รายจ่าย การทำการเกษตรแย่ ผลผลิตไม่มีราคา เพราะต้นทุนที่สูงแต่ขายได้ราคาต่ำ ตลอดจนการกู้เงินจากนายทุนมาดำเนินการ จากจุดดังกล่าวทำให้เริ่มมองหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยมองถึงความสำคัญของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้คนในชุมชนพ้นจากภาวะวิกฤตดังกล่าว โดยมีกิจกรรมที่เด่น ๆ เกิดขึ้นในชุมชน เช่น

๑. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ขึ้นในปี ๒๕๓๓ เป็นกลุ่มแรก เพราะหมู่บ้านจะพัฒนาต้องมีทุนและเป็นทุนของตนเอง จึงได้กำหนดร่วมกันทุกวันที่ ๒ ของเดือน ตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ น. - ๐๙.๐๐ น. เป็นวันออมทรัพย์ เรียกว่าสัจจะออมทรัพย์ ให้ชาวบ้านนำเงินมาออมทุกเดือน แล้วแต่กำลังที่ทำมาหาได้

๒. การแก้ปัญหาน้ำ โดยในปี ๒๕๓๗ ใช้เงินปันผลจากการออมทรัพย์ ยกดอกเบี้ยยทั้งหมดมาซื้อที่ขุดสระจำนวน ๔ ไร่ ๒ งาน เพื่อเก็บกักน้ำ และจัดสร้างสถานที่ตั้งประปาของกรมอนามัย ในปี ๒๕๔๗ ซื้อที่เพิ่มอีก ๑๑ ไร่ ขุดสระใหญ่จากลำคลองไผ่งาม ไปที่อ่างบนเนินซึ่งมีชลประทาน ช่วยจัดการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า เพื่อต่อน้ำมาใช้ในการเกษตร

๓. ส่งเสริมการเลี้ยงวัว โดยการนำเงินจากกองทุนต่าง ๆ มารวมกันเป็นกองกลางเพื่อซื้อวัว จำนวน ๓๖ ตัว เป็นวัวที่ออมทรัพย์ ๑๒ ตัว อีก ๒๔ ตัวให้ชาวบ้านที่มีปัญหาหนี้สินจากการกู้ยืมออมทรัพย์ นำวัวไปเลี้ยงโดยไม่คิดดอกเบี้ย ซึ่งในปีแรกไม่ต้องส่งเงินต้น ปีที่ ๒ ส่งครึ่งหนึ่งของเงินต้น ปีที่ ๓ ส่งจำนวนที่เหลือ เป็นการฝึกคนให้ขยันขัน และเมื่อวัวมีลูก จะมีการตกลงใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างกลุ่มกับชาวบ้าน ณ ปัจจุบันมีวัว ๔๐ ตัว ในการบริหารจัดการกำหนดไม่ให้นำวัวไปขาย แต่ให้มีการเลี้ยงขยายผลต่อไปเรื่อย

๔. ศูนย์สวัสดิการตลาด : ขณะเดียวกันชาวบ้านได้ร่วมกันคิดว่าในวิถีชีวิตประจำวันทุกคนต้องกินต้องใช้มีสิ่งที่ต้องซื้อหาไม่ว่า กะปิ น้ำปลา ผงซักฟอก แม้แต่ขนมของเด็ก ๆ ซึ่งในแต่ละปีถ้าคิดเป็นเงินนับว่าไม่ใช่่น้อยเลยทีเดียว ชุมชนจึงได้เกิดแนวคิดในการจัดตั้ง **“ศูนย์สวัสดิการตลาด”** โดยทำหน้าที่ เปรียบเสมือนร้านค้าชุมชนหรือซูปเปอร์มาร์เก็ตท้องถิ่น ที่ชาวบ้านทุกคนสามารถจับจ่ายใช้สอยสินค้าต่าง ๆ ตามต้องการ โดยการใช้คูปองแสดงจำนวนเงิน และมีการรับสมัครสมาชิกโดยซื้อเป็นหุ้น ๆ ละ ๒๐ บาท ไม่เกินคนละ ๒๕ หุ้นหรือ ๕๐๐ บาท ทั้งนี้ **เพื่อป้องกันการผูกขาดไม่ให้ใครมาถือครองเป็นเจ้าของผู้เดียว** มีการปันผลทุกปีตามกำลังซื้อของแต่ละคนเฉลี่ยคืนตามทางคูปองในอัตราร้อยละ ๓ บาท อีกทั้งลูกค้าสามารถซื้อเชื่อได้ไม่เกินคนละ ๕๐๐ บาท โดยต้องใช้คืนภายใน ๓ เดือน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องซื้อสินค้าราคาแพง อีกทั้งยังมีเงินปันผลคืนให้กับสมาชิก ตลอดจนทำให้รู้จักการทำรายรับ - รายจ่ายภายในครัวเรือน

๕. ลานรับซื้อผลผลิต ที่สร้างขึ้นจากเงินสนับสนุนของสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) แต่เงินทุนไม่เพียงพอ ก็ได้เงินจากกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาทมาต่อยอด ทำให้สามารถดำเนินการรับ - ซื้อผลผลิตและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น トラซิ่ง เครื่องวัดความชื้น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นการช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ล้วนเป็นเศรษฐกิจชุมชนแห่งการพึ่งตนเองโดยแท้

ความรู้

ชุมชนบ้านขามได้ดำเนินการ **ก่อเกิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านขาม** โดยเริ่มต้นจากชุมชนร่วมกันจัดตั้งศูนย์สวัสดิการตลาดขึ้นในปี ๒๕๓๓ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาการเดินทางไกลไปซื้อสินค้าอุปโภค-บริโภค ณ ตลาดอำเภอจตุรัส ปี ๒๕๓๔ ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการออมของสมาชิกและมีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ต่อจากนั้น ก็ได้มีการเปิดเวทีประชาคมขอความเห็นชอบจากสมาชิกและคณะกรรมการ ในการนำเอาดอกผลที่เกิดจากกิจกรรมศูนย์สวัสดิการ

ตลาดและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาต่อยอดกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต และกิจกรรมอื่น ๆ ที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นชอบให้มีการจัดตั้งขึ้นภายในหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดตั้งธนาคารข้าว/โรงสีชุมชน/ประปาหมู่บ้าน/กลุ่มองค์กรต่าง ๆ (กลุ่มพัฒนาสตรี, กลุ่มเครื่องไฟหมู่บ้าน, กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ, กลุ่มบาตรอมลิน, กลุ่มประมงหมู่บ้าน, กลุ่มอาชีพเลี้ยงวัว, กลุ่มตำรวจอาสา, กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง)

แนวทาง	การดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านขาม
	จากการที่ชุมชนบ้านขาม มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์บ่อยครั้ง และผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรชุมชนจากแหล่งต่าง ๆ ได้มาศึกษาดูงานแทบทุกเดือน ทำให้ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ต้องจัดเตรียมข้อมูลเพื่อนำเสนอให้กลุ่มผู้มาศึกษาดูงานอยู่เป็นประจำ จึงได้มีการหารือกัน ร่วมทั้งได้เปิดเวทีประชาคมเพื่อร่วมค้นหาแนวทางในการบริหารจัดการและจัดหาสถานที่รองรับผู้ที่มาเยี่ยมชม ตลอดจนการมีข้อมูลที่พร้อมต่อการนำเสนอ จึงได้มีการก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์ขึ้น เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม และได้พัฒนาอาคารเอนกประสงค์มาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านขามในปัจจุบัน ดังนั้น ชาวบ้านขามจึงมีการนำความรู้ที่เหมาะสมได้แก่ การนำหลักวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนในการประกอบอาชีพและการดำเนินกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งมีการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา และสามารถนำความรู้ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อนำไปสู่ความสมดุล ความยั่งยืนและความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงดังวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของชุมชนบ้านขาม ดังคำกล่าวที่ว่า “ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ต้องเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้”
คุณธรรม	ชุมชนบ้านขามเป็นชุมชนที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ตีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี ๒๕๕๐ สิ่งที่น่าสนใจในชุมชนยี่ดั้นและถือปฏิบัติตลอดมาคือ หลักคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนบ้านขามสามารถมีแหล่งเงินทุนชุมชนที่มีเงินจำนวนมาก โดยเงินทุนเหล่านั้นมาจากการระดมทุนและการบริหารจัดการของคนในชุมชน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ที่มา : เอกสาร ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านขาม สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ชุมชนบ้านขามในวันนี้

ชุมชนบ้านขาม เป็นชุมชนที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเอง^๒ การเติบโตของบ้านขามจึงเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ความเข้มแข็งของชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นหรือสร้างกันได้ในวันเดียว แต่ชุมชนบ้านขามมีกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยใช้ศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่มาร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบ **“การบูรณาการทุนทางสังคม”** การที่ชาวบ้านขามมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ด้วยการนำเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมาเป็นหลักในการดำเนินงาน ชุมชนบ้านขามมีกระบวนการสร้างคน เยาวชน แกนนำ เน้นการมีส่วนร่วม รวมทั้งเชื่อมโยงการทำงาน อดบ. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยฯ ผู้นำเน้นการสร้างแนวคิดของคนในชุมชน ตั้งแต่ฐานราก สร้างเยาวชนในการร่วมกิจกรรม ดึงเด็กเข้ามาเรียนรู้เข้ามาเป็นกรรมการ รักและสร้างความเป็นเจ้าของสอน

๒ กิจกรรมที่เป็นตัวชี้วัดการพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านขาม ได้แก่ กองทุนบูรณาการปัจจุบันมีต้นทุนดำเนินการ ๑๔,๔๗๘,๔๐๔ บาท โรงสีชุมชนบ้านขาม เป็นโรงสีขนาด ๒ ลูกหัน ๒๐ แร่งม้า กำลังการผลิต ๑๒ ชั่วโมง สีข้าวเปลือกได้ ๒๐-๓๐ กระสอบ ข้าวเปลือก ๑๐๐ กิโลกรัม เมื่อสีข้าวสารจะได้ ๗๐ กิโลกรัม การให้บริการรับข้าวจากสมาชิกทั้งในและนอกชุมชน ลานตากผลผลิต ๒ แห่ง ซึ่งให้บริการทั้งมีการรับซื้อผลผลิต (ข้าวโพด มันสำปะหลัง) รับสีข้าวโพด และบดมันสำปะหลัง มีฉางสำหรับเก็บข้าวโพด ซึ่งมีทรัพย์สินที่ใช้ในลานตากผลผลิต ดังนี้ รถบรรทุกสิบล้อ ๑ คัน รถตัก ๓ คัน เครื่องสีข้าวโพด ๓ เครื่อง เครื่องบดมันสำปะหลัง ๑ เครื่อง เครื่องวัดเปอร์เซ็นต์แป้ง ๑ เครื่อง ตราซัง ๑ เครื่อง เครื่องผสมปุ๋ย ๓ เครื่อง เครื่องผสมอาหารสัตว์ ๑ เครื่อง เครื่องวัดความชื้น ๑ เครื่อง สิ่งที่ได้จากสีข้าวโพด ได้แก่ เปลือกข้าวโพด นำไปเลี้ยงวัวซึ่งเป็นวัวของกลุ่ม ปัจจุบันมีวัว ๔๔ ตัว ซึ่งข้าวโพดส่วนที่เหลือจากการนำไปขายนำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตปุ๋ยอัดเม็ดของกลุ่มศูนย์สวัสดิการตลาด จำนวน ๒ แห่ง ให้บริการสมาชิกในชุมชนและนอกชุมชน จำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภค รวมถึงน้ำมันเชื้อเพลิง **ธนาคารข้าวบ้านขาม** สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งทุนในการบริโภคและเพาะปลูก โดยการยืม และชุมชนบ้านขามมีที่นาแปลงรวมจำนวน ๒๖ ไร่ ๒ งาน ซึ่งได้เงินจากการบริหารจัดการชุมชนซื้อเป็นของชุมชน และมีการลงแขกดำนา เกี่ยวข้าว ทุกปี นำข้าวที่ได้มาไว้ที่ธนาคารข้าว **กิจกรรมการแก้ปัญหาน้ำ** ในปี ๒๕๓๗ ใช้เงินปันผลจากกลุ่มออมทรัพย์ ยกดอกเบี้ยยทั้งหมดมาซื้อที่ขุดสระ จำนวน ๔ ไร่ ๒ งาน เพื่อกักเก็บน้ำ และจัดสร้างสถานที่ตั้งประปาของกรมอนามัย ในปี ๒๕๔๗ ซื้อเพิ่มอีก ๑๑ ไร่ ขุดสระใหญ่ สูบน้ำจากคลองไผ่งามไปที่อ่าง ซึ่งมีชลประทานช่วยจัดการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้าเพื่อต่อนำมาใช้ในการเกษตร

ลูกหลาน โดยที่เด็กและเยาวชนก็เรียนรู้ตลอดตั้งแต่เด็ก พอขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ก็เข้ามาสู่กระบวนการกิจกรรมชุมชน ทำให้ชุมชนบ้านขามเติบโตขึ้นอย่างเข้มแข็ง เพราะมีฐานคนเป็นกำลังสำคัญในการร่วมพัฒนาชนบทตนเอง มีครัวเรือนที่นำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จำนวน ๒๔๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๘๙ ของครัวเรือนในชุมชน

นอกจากนี้ชุมชนบ้านขามได้จัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน เมื่อปี ๒๕๕๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำกิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เพิ่มเงินออม เพิ่มความรู้ และคุณธรรมในครัวเรือน เพื่อให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน สามารถลดหนี้สินในระยะยาวได้ ดังคำกล่าวที่ว่า **“พึ่งตนเอง พันหน้ อยู่ดี”** ดำเนินการโดยการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มจากครอบครัวตัวอย่าง ๒ ครอบครัว ต่อ ๑ คຸ້ມ มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มจากการทำงานสามารถบูรณาการ การพึ่งพากันเองในชุมชน โดยทำกิจกรรมเป็นเครือข่ายเดียวกันทั้งการผลิต แปรรูป การตลาด ขนส่ง ซึ่งส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนส่วนรวมเข้มแข็งเพิ่มขึ้นอีกตามลำดับ

เรื่องราวของชุมชนบ้านขาม ในวันนี้ จึงได้ถูกกล่าวถึงและนำมาถ่ายทอดเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าต่อกระบวนการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนต่าง ๆ ได้เรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ทั้งนี้ หมู่บ้านมีความสำเร็จได้นั้นมีปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนหลายประการ คือ ผู้นำเก่ง เสียสละ มีวิสัยทัศน์ ชุมชนมีความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน มีความพร้อมเพรียง มีแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา มีการประสานงาน

ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เกิดความผูกพัน มีการยอมรับในความสามารถซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลา มีกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจริงนับตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำงานด้วยใจจนเกิดความเป็นเจ้าของร่วมกันที่จะดูแล เป็นความสำเร็จของการบูรณาการทุนชุมชน และสุดท้ายมีการบริหารจัดการชุมชนโดยใช้หลักประชาธิปไตย

ดังจะเห็นได้จากเสียงสะท้อนความรู้สึกรักของสมาชิกชุมชนบ้านขามขณะนี้ ส่วนใหญ่จะตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “สิ่งที่ภาคภูมิใจและเป็นแรงขับเคลื่อนให้ทุกคนในบ้านขามแห่งนี้เดินหน้าเพื่อชุมชนท่ามกลางภาวะวิกฤตเศรษฐกิจคือ ความพยายามที่จะพึ่งพาตนเองให้ได้ นอกเหนือจากการช่วยเหลือจากภาครัฐ ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างกิจกรรมเพื่อให้คนในหมู่บ้านได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”

ข่าวความเคลื่อนไหว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยในราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคเหนือ ดังนั้น จึงได้พระราชทานผ้าห่มกันหนาวให้แก่ราษฎรในโครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามแนวพระราชดำริ ในการนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี และนายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ที่ปรึกษาลำนักพระราชวัง พร้อมคณะเจ้าหน้าที่ กปร. เดินทางไปมอบผ้าห่มให้กับราษฎรในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างวันที่ ๖-๘ มกราคม ๒๕๕๓ ในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน พะเยา และเชียงใหม่ อาทิ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ โครงการสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมตามพระราชดำริ และโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ เป็นต้น ระหว่างวันที่ ๒๘-๒๙ มกราคม ๒๕๕๓ ในพื้นที่บ้านแม่โหลเด่ จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านกอก-บ้านจูน จังหวัดตาก เป็นต้น และระหว่างวันที่ ๘-๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านแม่บวนเหนือ-แม่บวนใต้ อำเภออดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านน้ำหอม จังหวัดตาก โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านป่าคาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ จังหวัดกำแพงเพชร โครงการทดลองหมู่บ้านประมงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว เป็นต้น

ข่าวความเคลื่อนไหว

วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๓

นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วย **นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี** ตรวจสอบการดำเนินงานโครงการเชื่อมขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก ซึ่งนายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี ได้ให้ความห่วงใยเกี่ยวกับการทำนาปรังของเกษตรกร โดยขอให้จังหวัดนครนายก และโครงการชลประทานชี้แจงให้เกษตรกรเข้าใจถึงสถานการณ์น้ำที่มีไม่เพียงพอกับการทำนาปรัง ต่อมาได้เดินทางไปยังโครงการห้วยโสมงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ เมื่อปี ๒๕๒๑ ให้พัฒนาต้นน้ำลำธารปราจีนบุรี เพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรใช้ในการเพาะปลูก และมีน้ำอุปโภค-บริโภค ซึ่งขณะนี้โครงการดังกล่าวอยู่ระหว่างดำเนินการในส่วนของการเตรียมพื้นที่โครงการและสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมขุดเซยค่าเสียหายแก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งนายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี ได้เน้นเรื่องการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม ให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการฯ ดังกล่าว

สำนักงาน กปร. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๙ ครั้ง ในพื้นที่ทั้ง ๕ ภาค ของประเทศ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า **“ควรมีการติดตามการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเก่า ๆ เพื่อให้ทราบถึงสถานะการใช้ประโยชน์ของโครงการเพื่อโครงการฯ จะได้มีการใช้ประโยชน์ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ”** ดังนั้น สำนักงาน กปร. จึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กระจาย อยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ รวบรวมไว้อย่างเป็นระบบบนฐานข้อมูลที่ถูกต้องจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยในรอบเดือนมกราคม ถึง มีนาคม ๒๕๕๓ สำนักงาน กปร. ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ไปแล้ว จำนวน ๔ ครั้ง ประกอบด้วย

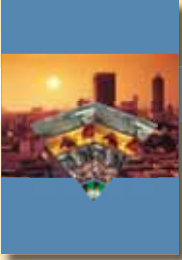
- **ครั้งที่ ๑** วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๓ ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ประกอบด้วย ๑๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ เพชรบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์ โดยมี**นายอำพล เสนาณรงค์** อธิบดี เป็น ประธานเปิดการประชุม ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้รวบรวม ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตพื้นที่ภาค กลางทั้ง ๑๓ จังหวัด รวมทั้งสิ้น ๑๕๗ โครงการ

- **ครั้งที่ ๒** วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ตอนบน ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน เชียงราย แพร่ น่าน และพะเยา โดยมี**นายสวัสดิ์ วัฒนายากร** อธิบดี เป็นประธานเปิด การประชุม ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนทั้ง ๘ จังหวัด รวมทั้งสิ้น ๕๔๘ โครงการ

- **ครั้งที่ ๓** วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ในเขตพื้นที่ ภาคกลางฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย ๑๒ จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ชลบุรี ระยอง ตราด สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี อ่างทอง ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว โดยมี**นายพลการ สุวรรณรัฐ** อธิบดี เป็นประธานเปิดการประชุม ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริในเขตพื้นที่ภาคกลางฝั่งตะวันออกทั้ง ๑๒ จังหวัด รวมทั้งสิ้น ๒๖๐ โครงการ

- **ครั้งที่ ๔** วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓ ในเขตพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน ๙ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ สกลนคร มุกดาหาร และนครพนม โดยมี**นายสวัสดิ์ วัฒนายากร** เป็นประธานเปิดการประชุม ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขต พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างทั้ง ๙ จังหวัด รวมทั้งสิ้น ๖๓๗ โครงการ

คล้ายทุกซีได้
ด้วยพระบารมี

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๓

คณะที่ปรึกษา

นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ	เลขาธิการ กปร.
นายโกวิทย์ เฟ่งวณิชย์	รองเลขาธิการ กปร.
ม.ล.จิรพันธุ์ ทวีวงศ์	รองเลขาธิการ กปร.

บรรณาธิการอำนวยการและบริหาร

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	รองเลขาธิการ กปร.

คณะบรรณาธิการ

นายประสาท พาศิริ
 นายชัยชัย ภูวิชัยสัมฤทธิ์
 นายปวีตร์ นวะมะรัตน์
 นายสิงห์พงษ์ รัชนิพนธ์
 นายสมบูรณ์ วงศ์กาด
 นางสาววัชรี วัฒนไกร
 นายอนันต์ ทองประชุม
 นายนรินทร์ กาญจนฤกษ์
 นางสุพร ตรีนรินทร์
 นางกมลินี สุขศรีวงศ์
 นายวรกานต์ จุฑานนท์
 นายศุภรัชต์ อินทรารุธ
 นางสาวสมลักษณ์ บุญนาค
 นายปริญญาวัฒน์ วีระอากาศ
 นายวัชระ หัศภาค
 นางศศิพร ปาณิกบุตร
 นางวิไล หมอกอรุณ
 นางกฤษชัญญา ทองคำ
 นายวิชาญ ธีระสีบสกุล

ประสานข้อมูล

กลุ่มประชาสัมพันธ์

ภาพประกอบ

ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์
๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ ด้านการพัฒนาประเทศให้บังเกิดความยั่งยืน
๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริและ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้ได้รับทราบ ข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น

ดำเนินการโดย

กลุ่มประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๗๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม)
 ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๖๑๙๓-๑๙๙
 โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๖๒๐๖, ๐ ๒๖๒๙ ๙๑๘๑
<http://www.rdpb.go.th> e-mail : pr@rdpb.go.th
 ตู้ ปณ.๙ ปณฝ.ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

โปรดทราบ

บทความ ข้อเขียนต่างๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หากมีความประสงค์จะนำไปเผยแพร่ โปรดระบุแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย

